

Hemşirelerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi

Pınar Doğan

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Hemşirelik
Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Temmuz 2023
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Hemşirelik Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Prof. Dr. Sevinç Taştan
Hemşirelik Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Hemşirelik Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Yrd. Doç. Dr. Berna Arifoğlu
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Yrd. Doç. Dr. Berna Arifoğlu

2. Yrd. Doç. Dr. Samineh Esmaeilzadeh

3. Yrd. Doç. Dr. Handan Sezgin

ÖZ

Bu araştırma hemşirelerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Mersin Üniversitesi'nde çalışan 294 hemşire oluşturmuştur. Araştırmanın verileri sosyodemografik bilgileri içeren 'Kişisel Bilgi Formu' ve 'Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ölçeği' aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın analizinde SPSS 23.0 istatistik programı kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğine ait ifadelerin ortalama ve standart sapmaları değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde normal dağılıma uyan verilerin analizinde ikili karşılaştırmalarda Bağımsız Örneklem t testi, ikiden daha fazla değişkenin karşılaştırılmasında ise ANOVA kullanılmıştır. Anlamli sonuçlarda Tukey post hoc analizi, Levene testi sonuçlarına göre Horchberg's GT2 post hoc analizi ile gruplar arası karşılaştırmalar yapılmıştır.

Araştırmaya katılan hemşirelerin kadın erkek sayısı eşitlenerek veriler değerlendirilmiştir. Bireylerin %62.9'unun evli, %67.3'ünün lisans mezunu, %37.8'inin 6-10 yıl deneyimi olduğu, toplumsal cinsiyet rollerini ölçeğinden ise ortalama 149±17,58 puan aldıkları belirlenmiştir. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum ölçeği cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde; kadınların eşitlikçi cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolü ve TCRTÖ genel puan ortalamaları erkeklere göre anlamlı derecede daha yüksektir. Ayrıca 39-55 yaşları arasındaki bireylerin eşitlikçi cinsiyet rollerini, 23-27 yaş arasındaki bireylere göre anlamlı olarak daha yüksektir. Katılımcıların mesleki deneyimine göre aldıkları puanlar karşılaştırıldığında 16-20 yıl deneyimi olan bireylerin eşitlikçi cinsiyet rollerinin 0-5 yıl deneyimi olan bireylere göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Sonuç olarak hemşirelerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlerden etkilendiği ve toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili farklı örneklem grupları ile çalışmalar yapılmasının alana katkı sağlayacağı dūřünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Cinsiyet Rolü, Hemşire

ABSTRACT

The aim of this research was to determine the attitudes of nurses towards gender roles, as a descriptive study. The sample of the study consisted of 294 nurses working at Mersin University. The data of the study were collected through the 'personal information form' containing sociodemographic information and the 'gender roles scale'. SPSS 23.0 statistical program was used in the analysis of the research. The mean and standard deviations of the expressions of the gender role attitude scale used in the research were evaluated. In the evaluation of the data, the independent sample t-test was used in paired comparisons in the analysis of data with normal distribution, and anova was used in the comparison of more than two variables. For significant results, comparisons between groups were made with tukey post hoc analysis. The relationship between the scale and its sub-dimensions was evaluated with the pearson correlation test.

The data were evaluated by equalizing the number of female and male nurses participating in the research. It was determined that 62.9% of the individuals were married, 67.3% had a bachelor's degree, 37.8% had 6-10 years of experience, and they scored an average of 149 ± 17.58 from the gender role scale. Gender roles when the attitude measure is evaluated according to the gender variable; women's egalitarian gender role, sex cell in marriage, male gender role and TCRTÖ overall score averages are higher than men. In addition, egalitarian gender roles of individuals aged 39-55 are higher than individuals aged 23-27 was determined statistically significant ($p < 0,05$). When the scores of the participants according to their professional experience were compared, it was found that the egalitarian gender roles of individuals with 16-20 years

of experience were higher than those with 0-5 years of experience was determined statistically significant($p < 0,05$).

As a result, it is thought that nurses' attitudes towards gender roles are affected by various variables and it is thought that conducting studies with different sample groups on gender equality will contribute to this field.

Keywords: Gender, Gender Role, Nursing

TEŞEKKÜR

Çalıőmamın tüm aşamalarında engin bilgi ve tecrübesiyle yanımda olan, yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım; Sayın Yrd. Doç. Dr. Berna ARİFOĞLU'na, Yrd. Doç. Dr. Arzu ABİÇ'e, Dr. Sinem DAĞ'a, Dr. Vedat Mehmet PAKSOY'a bu zor süreçte her zaman yanımda olan aileme, bu çalışmada katılımlarıyla destek olan tüm hemşire meslektaőlarıma, yüksek lisans eğitimimde birlikte yol alırken bir trafik kazası sonucu eğitim-öğretim ve sosyal hayatını yarıda bırakan meslektaşım,sınıf arkadaőım Dilara ALDANOĞLU'na ve değerli juri üyeleri Yrd.Doç.Dr. Handan Sezgin ve Yrd. Doç. Dr. Samineh Esmailzadeh'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bize Cumhuriyet'i armağan eden saygıdeğer önderimiz Mustafa Kemal Atatürk'e teşekkür eder, ülkem için birőeyler yapmayı borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR	vii
KISALTMALAR.....	xi
TABLO LİSTESİ	xii
1 GİRİŞ	1
1.1 Problemin Tanımı ve Önemi	2
1.2 Araştırmanın Amacı.....	3
1.3 Araştırma Soruları.....	3
2 GENEL BİLGİLER	4
2.1 Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Tutumu	4
2.1.1 Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet	4
2.1.2 Cinsiyet Farklılıklarına ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tarihsel Yaklaşım	8
2.1.3 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bakımından Küresel ve Yerel Tutumlar	10
2.1.4 Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Kuramlar	12
2.1.4.1 Psikoanalitik Yaklaşım	12
2.1.4.2 Biyolojik Yaklaşım	14
2.1.4.3 Sosyobiyolojik (Evrimsel) Yaklaşım	15
2.1.4.4 Sosyal Öğrenme Kuramı.....	16
2.1.4.5 Bilişsel Gelişim Kuramı	17
2.1.4.6 Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı	18
2.1.4.7 Sosyal Rol Kuramı	22

2.1.4.8 Feminist Kuram.....	21
2.2 Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları Etkileyen Faktörler	24
2.2.1 Aile ve Aile Ortamı.....	24
2.2.2 Kardeş ve Arkadaş Grupları	24
2.2.3 Öğretmenler ve Ders Kitapları.....	25
2.2.4 Kitle İletişim Araçları	26
2.2.5 Toplumun Kültürel Yapısı.....	26
2.3 Toplumsal Cinsiyet ve Meslek Seçimi	27
2.4 Hemşirelik Mesleğinin Algılanması	29
2.5 Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Hemşirelik.....	31
2.6 Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Hemşirelerin Tutumları	33
3 GEREÇ VE YÖNTEM.....	35
3.1 Araştırmanın Tipi	35
3.2 Araştırmanın Yeri ve Zamanı	35
3.3 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	35
3.4 Araştırmanın Değişkenleri.....	35
3.4.1 Araştırmanın Bağımsız Değişkenleri.....	36
3.4.2 Araştırmanın Bağımlı Değişkeni.....	36
3.5 Veri Toplama Araçları	36
3.5.1 Tanıtıcı Soru Formu	36
3.5.2 Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği (Ek 2).....	36
3.6 Veri Toplama Süreci	37
3.7 Araştırmanın Etik Boyutu.....	38
3.8 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	38
4 BULGULAR	39

5 TARTIŞMA.....	67
6 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
6.1 Sonuçlar	75
6.2 Öneriler	76
KAYNAKLAR.....	78
EKLER.....	91
Ek 1: Tanıtıcı Soru Formu	92
Ek 2: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği.....	95
Ek 3: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu	98
Ek 4: Etik Kurul İzni	99
Ek 5: Ölçek İzni.....	100
Ek 6: Kurum İzni	101

KISALTMALAR

DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
SPSS	Statistical Package for Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi)
TCRTÖ	Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	38
Tablo 2: Katılımcıların Evlilik ve Aile Durumuna İlişkin Özellikleri	39
Tablo 3: Katılımcıların Anne-Baba Öğrenim Düzeylerine İlişkin Özellikleri	40
Tablo 4: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Eğitimi Alma, Değerli Hissetme ve Cinsiyet Zorluğu Yaşama Durumlarına İlişkin Özellikler	41
Tablo 5: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puan Ortalamaları	42
Tablo 6: Katılımcıların Cinsiyetine Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	43
Tablo 7: Katılımcıların Yaşlarına Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	44
Tablo 8: Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	45
Tablo 9: Katılımcıların Mesleki Deneyim Süresine Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Karşılaştırılması	46
Tablo 10: Katılımcıların Aile Şekline Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	47
Tablo 11: Medeni Duruma Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi	48
Tablo 12: Evlenme Şekline Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi	50
Tablo 13: Katılımcıların Evlilik Süresine Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	52

Tablo 14: Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması Değerlendirilmesi.....	53
Tablo 15: Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	54
Tablo 16: Katılımcıların Yaşanan Yere Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	55
Tablo 17: Katılımcıların Yaşadıkları Bölgeye Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanları Karşılaştırılması	56
Tablo 18: Katılımcıların Kardeş Sayısına Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	58
Tablo 19: Katılımcıların Anne Öğrenim Düzeyine Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	60
Tablo 20: Katılımcıların Baba Öğrenim Düzeyine Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	62
Tablo 21: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Eğitimi Alma Durumuna Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	64
Tablo 22: Katılımcıların Değerli Hissetme Durumuna Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	65
Tablo 23: Katılımcının Cinsiyet Zorluğu Durumuna Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	66

Bölüm 1

GİRİŞ

1.1 Problemin Tanımı ve Önemi

Cinsiyet, kişinin fizyolojik, genetik ve biyolojik özellikleri çerçevesinde tanımlanmaktadır. “Toplumsal cinsiyet” olgusu ise, kadın ve erkeğin toplumdaki özelliklerini, rollerini ve sorumluluklarını ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramının tanımlanmasında, bir insanın kadın ya da erkek olarak toplum tarafından nasıl görüldüğü, nasıl algılandığı, davranışına ilişkin beklentileri, değerleri, rolleri ve sorumlulukları vurgulamaktadır [1]. Sosyal normlar, değerler ve yargılar gibi birçok faktör, insanların yaşamları boyunca toplumsal cinsiyet algılarını birçok yönden etkilemektedir. Toplumsal cinsiyet, insanın içinde yaşadığı toplumda aileden başlayarak rol modellerini gözlemleyerek kazanılmakta ve toplumsallaşma süreciyle kadın ve erkek bu oluşumdaki rollerini öğrenmekte ve beklentilerini oluşturmaktadır [2]. Kadın ya da erkekten bahsederken biyolojik farklılıklardan çok toplumun kadın ve erkeğe biçtiği toplumsal cinsiyet rolleri anlaşılmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyetin bireylere yüklediği rollerdir. Her iki cinsiyetteki bireylerin sosyal ve kültürel beklentilerin ortaya koyulması olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri, kültürlere, farklı coğrafyalara göre değişiklik göstermektedir [3]. Kadın ve erkekler üstlendikleri cinsiyet rollerini eğitim, iş, kurumsal alanlarda yerine getirmeye çalışır. Örneğin bir kişi evde anne, işte öğretmen, yüksek lisans yaparken öğrenci rolüne girmek durumunda kalabilir. Toplumda her iki cinsiyet için belirlenen davranışlarını yerine getirmesi beklenir [4].

Toplumsal cinsiyete ilişkin roller ile cinsiyet ayrımcılığı toplumdan topluma değişkenlik göstermektedir. Bireyin yaşadığı coğrafi bölge, yönetim şekli, kültürü gibi birçok faktör, toplumsal cinsiyet kavramını farklı açılardan etkilemekte ve kişiyi yönlendirmektedir. Erkek egemen toplumlarda kadından beklenen toplumsal roller daha katı ve erkeğe nazaran kadını daha güçsüz kılmaktadır. Bu bağlamda fırsat değerlendirmesi noktasında, kaynak kullanımını ve hizmetlere erişim açısından bireyin cinsiyetine dayalı ayrımcılık yapılabileceği görülmektedir [5]. Toplumlar incelendiğinde yaşamın bütün alanlarında cinsiyet ayrımcılığının meydana gelebileceği görülmektedir.

Türkiye'de toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet eşitliği kavramları görece yeni kavramlardır. Kadın ve erkeklerin günlük yaşamlarında bu yeni felsefeye uyum sağlayan tutum ve davranışlar sergilemeye başlamasıyla birlikte toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı geniş ölçüde özümsemekte ve içselleştirilmektedir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için davranış kalıplarını değiştirmek, tutarlı bir çalışma ve kararlılık gerektirmektedir [5]. Sağlık hizmeti almanın temel insan hakkı olduğu düşünöldüğünde, bu hizmeti sunanların toplumsal cinsiyet eşitliği göz önünde bulundurarak gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Bu durumun yanı sıra sağlık profesyonelleri toplumsal cinsiyet algısına ilişkin olumsuz tutum ve mitleri olumlu katkı sunma konusunda sorumluluk alması gereken bireylerdir [2,6]. Fakat bu durumun aksine sağlık çalışanları içinde önemli bir yeri olan, hastalar ve yakınlarıyla en sık iletişimde bulunan hemşirelerin toplumsal eşitlik konusunda yeteri kadar farkındalığa sahip olmadığı düşünölmektedir. Bu durumun gerekçesinin ise günümüzde bir çok kurumda hemşirelik bakımın daha çok fiziksel bakıma odaklanması, holistik bakımın merkezi olan psikososyal gereksinimlerin göz ardı edilmesinden kaynaklandığı düşünölmektedir [5]. Hemşirelerin temel felsefelerinden biri olan

hümanizm çerçevesinde mesleği uygularken toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirmeleri önem taşımaktadır. Sağlık hizmeti sunan ve sağlık eğitimi vererek toplumu bilinçlendiren hemşirelerin toplumsal cinsiyetle ilgili eşitlikçi ve olumlu tutuma sahip olması değerlidir [5,7]. Konu ile ilgili literatürde farklı meslek gruplarında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların incelendiği çalışmalar olmasına rağmen, Türkiye’de bu konudaki literatür oldukça sınırlıdır [8, 9]. Hemşirelerin hizmet verdiği topluma yönelik toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları farkında olması, olumlu tutumlara ilişkin engelleri bilmesinin toplumdaki cinsiyet rollerine ilişkin sorumluluklarını daha etkin biçimde yerine getirebilmeleri açısından önem taşımaktadır. Çalışma bu düşünceden yola çıkarak hemşirelerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla yürütülmüştür.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Mersin Üniversitesi’nde çalışan hemşirelerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

1.3 Araştırma Soruları

- 1.Hemşirelerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları nasıldır?
- 2.Hemşirelerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörler nelerdir?

Bölüm 2

GENEL BİLGİLER

2.1 Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumu

2.1.1 Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyet, insanın ilk bakışta dikkat çeken niteliklerindedir. Bu açıdan cinsiyet kavramı, geçmişten günümüze insan davranışı çalışmalarının önemli bir parçası olmuştur. İnsan duyguları, bilişleri, tutumları ve eylemleri üzerine yapılan birçok çalışma, bu değişkenlerin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Cinsiyet, kişinin anatomik yapısı ve görünümündeki biyolojik farklılıklar, kişinin toplum içindeki konumu ve bireysel bilişindeki sosyo-kültürel farklılıklar açısından önemlidir ve bireyin yaşamı boyunca benlik kavramının gelişimini etkilemektedir [10]. Cinsiyet üzerine yapılan ilk araştırmalar öncelikle biyolojik boyutlara odaklanmıştır. Biyolojik farklılıkların yanı sıra cinsiyetin sosyal hayatta kazandırdığı özelliklerini açıklamak için, zamanla yeni bir kavrama gereksinim duyulmuştur. Literatüre bu gereksinimi gidermek amacıyla yeni bir kavram olarak, toplumsal cinsiyet kavramı girmiştir. Bazen birbirinin yerine kullanılan cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları bütünüyle aynı şeyi ifade etmese de toplumsal cinsiyetin, cinsiyeti içine aldığı ifade edilebilir. Fakat ikisi arasındaki farkı vurgulamak, insan davranışındaki cinsiyet farklılıklarının gerçek nedenlerini fark etmeleri açısından önemlidir [1].

Cinsiyet (sex) ve toplumsal cinsiyet (gender) kavramları, Türkçede kadın ve erkeğe has özelliklere atıf yapmaktadır. Kadın ile erkeğin biyolojik yapılarını meydana

getiren dişil ve eril özellikler cinsiyet ile ifade edilirken; kadın ile erkeğin toplumsal hayatta kazanmış olduğu psikolojik ve kültürel özellikler, toplumsal cinsiyet ile belirtilmektedir [11]. Toplumsal cinsiyetle cinsiyet kavramlar düşünüldüğü taktirde, kadınlara erkeği tanımlayan değişik özelliklerin olduğu belirtilebilir. Biyolojik açıdan kadın ve erkeği birbirinden ayıran kromozomlar, kadında XX, erkekte ise XY'dir. Bu genler gerçek manada farklılıklardır; kişilerin biyolojik yapılarından kaynaklanmakta ve değiştirilmeleri olanaksızdır. Birincil ve ikincil cinsiyet özellikleri, biyolojik farklılıkları meydana getirmektedir [12].

Hormonal ve remeye has özellikler kadın ile erkeğin birincil cinsiyet özelliklerini ifade ederken; ses tonu, kıl dağılımı, vücut yapısı gibi özellikler, ikincil cinsiyet özelliklerini ifade etmektedir. İki cinsiyet arasında birincil cinsiyet özellikleri daha belirgin bir biçimde ayırım göstermektedir. Ancak ikincil cinsiyet özellikleri belirgin bir farklılık göstermemektedir [1].

Biyolojik cinsiyet farklılıklarına ek olarak, kadın ve erkeğin sosyal beklentilerini içeren özellikler de vardır. Toplumsal ve kültürel faktörlerin cinsiyete yüklediği anlam, ondan beklenen duygu, tutum ve roller toplumsal cinsiyet kavramıyla ifade edilmektedir. Aynı zamanda bireyin biyolojik özelliklerine bağlı olarak oluştuğuna inanılan psikolojik özellikler de, toplumsal cinsiyet çerçevesinde yer almaktadır [1]. Cinsiyet, kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıkları, genital bölge ve üreme işlevindeki farklılıkları ifade ederken; toplumsal cinsiyet kültürel bir konudur ve kadın ve erkek sosyal kategorilerini içermektedir [13]. Birey doğmadan önce toplumsal hayat onu beklemektedir. Bu hayat onun düşünce ve davranışlarını yöneten kurallardan meydana gelmektedir. Doğumla kazanılan temel cinsiyet özellikleri aile, akranlar ve evre tarafından önerilen kalıplarla belirlenerek sosyal ve kültürel boyutlar kazanmaktadır. Sosyal normlar, genel itibariyle, kadınların uysal

veya mütevazı, erkeklerin ise asi veya cesur olmasını gerektirmektedir. Fakat bazen bu özelliklerin aksine olan karşı cinsten kişiler bulunmaktadır . Toplumsal cinsiyetin inşasında bireyin kendi cinsiyetine ilişkin algısı ve ona verdiği anlam önemlidir. Cinsiyet, kişinin kimliğinin bir parçasıdır. Kendini kadın ya da erkek olarak tanımlama, kişinin davranış ve eylemlerinin cinsiyet kimliğini yansıttığı anlamına gelmektedir [1]. Ergen kimlik karmaşası ve özdeşleşme, ergenliğin gelişimsel hedeflerinden biridir, ancak cinsiyet kimliği çok daha erken (ortalama ilk 3-4 yıl) oluşmaktadır. Toplumun cinsiyete özgü beklentileri bireyin cinsiyet kimliğinin olduğu erken yaşlardan itibaren düşünceleri üzerinde etkili olmaktadır. Toplumun kadın ve erkeklerden beklentileri, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının ve davranışlarının boyutunu belirleyen toplumsal cinsiyet rolleri tarafından belirlenmektedir. Toplumsal cinsiyet rolü, genellikle bir cinsiyetle diğerinden daha fazla ilişkilendirilen duygular, tutumlar, davranışlar ve algılardan oluşan bir repertuardır [12]. Kişiler, kendilerini tanımlamak ve yönelimlerini yönlendirmek amacıyla cinsiyet rollerini kullanmaktadırlar. Erkek cinsiyet rolleri kavramları, bağımsızlık, atılganlık ve hakimiyeti yansıtan davranışlar ve özelliklerle ilişkilendirilirken; kadın cinsiyet rolleri, başkalarına karşı duyarlılığı ve sosyal statüyü ifade eden davranış ve özelliklerle ilişkilendirilmektedir [13]. Bireylerden beklenen şey ise bu kalıplara uygun hareket etmeleridir.

Toplumsal cinsiyet rollerinin, biyolojik cinsiyetin ve toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargılarının etkileşimi, toplumsal cinsiyeti meydana getirmektedir. Bu çerçeveden toplumsal cinsiyetin dinamik olduğunu belirtmek doğru olacaktır. Böyle bir etkileşim ilişkisi içinde, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini gerçekleştirme sürecinde belirli tutumları mevcuttur. Toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar, gelenekselden geleneksel olmayana, yani eşitlikçiye uzanan bir süreç boyunca

uzanmaktadır [14]. Geleneksel cinsiyet rolü yaklaşımları, erkeklerin iş sorumluluklarına öncelik vermesi gerektiğini ve kadınların aile sorumluluklarına öncelik vermesi gerektiğini önermektedir. Öte yandan bu yaklaşımlar, kadınlara göre erkeklerin daha güçlü olduğu varsayımına dayanmaktadır. Eşitlikçi cinsiyet rolü, gücün kadın ve erkek arasında eşit olarak dağıtıldığını ileri sürmekte ve hem ev hem de iş ayrımına vurgu yapmaktadır. Kadınlar tarafından eşitlikçi cinsiyet rolü yaklaşımının daha fazla benimsendiği bilinse de, zaman geçtikçe aradaki farkın azaldığı görülmektedir [15].

Kişiler arasında toplumsal cinsiyet rollerine bağımlılığın değişik düzeylerde görüldüğü bilinmektedir. İnsanların cinsiyet rolleriyle ilgili tutumları, toplumsal cinsiyet rolü çatışmasını oluşturabilmektedir. Erkeğin, çocuklarının bakımı ve yetiştirilmesine kendini adanması gerektiği; kadının ise bakım ve hizmet vermesi gerektiği anlayışına dayanan toplumsal cinsiyet rolleri, yavaş yavaş değişmektedir. Eşitlikçi cinsiyet rollerine bağlı olarak kadınların işgücü piyasasına özgürce ve bağımsız olarak katılabilmeleri, erkeklerin ise kendilerini çocuklarına bakmaya ve onları büyütmeye adanmaları ileri sürülmektedir. Görüldüğü üzere kadın ve erkek arasında toplumsal cinsiyet açısından iki farklı görüş mevcuttur. Bu iki farklı görüş arasındaki ayrım, çatışmaya sebebiyet verebilmektedir [16]. Bu durum, kişi için bir gerilim kaynağı olabilmektedir. Özellikle geleneksel roller, bireyin kendini ifade etmesini engellemekte ve benlik saygısını tehdit etmektedir. Bu rollerle çatışan bireyler değersizlik, yetersizlik, stres, saldırganlık gibi yıkıcı psikolojik durumlar yaşayabilmekte ve en önemlisi bireyin potansiyelini gerçekleştirme çabalarını olumsuz etkileyebilmektedir[17]. Bunun yanında, toplumsal cinsiyet klişelerine uymak, bir bireyin klişeyi doğrulayacak şekilde hareket etmesine, yani kendi kendini gerçekleştiren bir kehanete sebebiyet verebilmektedir [15]. Bu duruma örnek vermek

gerekirse; bir kişi eğer kız çocuğunun erkeğe göre okumaya daha istekli ve ilgili olduğunu düşünür, erkek çocuğunun ise spor faaliyetlerine istekli ve ilgili olduğunu düşünürse; kız ve erkek çocuğuna farklı fırsatlar sunacaktır. Bu durum neticesinde ise eşit ortam verilmeyen kız ve erkek çocukları, beklenen alanlarda gelişim gösterecektir. Netice itibariyle, sosyal yapının toplumsal cinsiyet rollerinin kaynağını oluşturduğu ve toplumun rollere yönelik en büyük yaptırımını uyguladığı belirtilebilir. Bu durum ise, toplumsal sistemin sürekliğini mümkün kılmaya dönük göstermiş olduğu çabadır [18].

2.1.2 Cinsiyet Farklılıklarına ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tarihsel Yaklaşım

Cinsiyetle beraber toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin yaklaşım, dört tarihsel dönemle incelenebilir [11,15, 19].

Entelektüel-Zeka Bakımından Cinsiyet Farklılıkları (1894-1936): Cinsiyetle ilgili çalışmalar, bu dönemde başlamıştır. Ancak bu dönemde kişilik özellikleri ile cinsiyet rollerini değerlendirme söz konusu olmamıştır. Tahmin edildiği gibi kadın ve erkek arasındaki farklılıkların ortaya çıkarılması, erkeklerin entelektüel üstünlüğünü ortaya koymak, bu dönemdeki çalışmaların asıl amacı olmuştur. Beyin anatomisindeki farklılıkların erkeklere bazı avantajlar sağladığı ve bunun da cinsiyet farklılıklarının nedeni olduğu düşüncesiyle, beyin anatomisi ve loblarındaki farklılıklar ilgili alanlarda araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte, bu nesil çalışmalarda cinsiyetin zekada önemli ölçüde farklılık göstermediği sonucuna varmıştır [19].

Evrensel Bir Kişilik zelliği Olarak Erkeklik-Kadınlık (1936-1954): Entelektüel açıdan kadın ve erkek arasında önemli bir fark olmaması, bu dönemin araştırmacılarını dişiliği ve erkekliği ölçerek gerçek farklılıkları keşfetmeye sevk etmiştir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet rolleri önem kazanmıştır. Kişilerin cinsiyetlerine göre psikolojik uyum olanağı sağlayan, evrensel kişilik özelliği olarak

erkeksi ve kadınsı biçimde sınıflandırma yapılmıştır. Hathaway ve McKinley (1940) tarafından geliştirilen Minnesota Çok Boyutlu Kişilik Envanterine daha sonra, cinsiyet rollerini bir sürekliliğin iki zıt ucundan birine yönelik eğilimlerine göre sınıflandıran bir maskülen/feminen ölçeği eklenmiştir. Fakat bu ölçeğin bu ölçekten yararlanan daha sonraki dönemde ortaya konmuş araştırmalar sadece cinsiyet kimliğine yönelik birtakım farklılıklar sunmanın yanında bu farklılıkları açıklamada yetersiz kalmışlardır [15]. Öte yandan kadın cinsiyet rolleri kavramını belirlemek için kadınların ölçüme dahil edilmemesi ve eşcinsel erkeklerin kadın rol modellerle ve heteroseksüel erkek askerlerle karşılaştırılması hipotezi desteklemek için yeterli olmamıştır. Dönemin sonunda kadınlık, kadın için doğal ve normal kabul edilmiş; erkeklerin psikolojik sağlığı için de erkeksilik uygun görülmüştür [20].

Cinsiyeti Tipleştirme ve Androjenlik (1954-1982): Cinsiyet ayrımı, yani kadın ya da erkek olmanın kişilik ve davranış gelişimini nasıl etkilediğinin incelenmesi bu döneme damgasını vurmuştur. İki kutuplu ölçeklerden elde edilen verilerin cinsiyet rollerini ölçmek için yetersiz olması, erkeklik ve kadınlığın birbirinden bağımsız iki boyut olarak ölçülmesi fikrini doğurmuştur. Bu durum, bir kişinin hem kadınlığın hem de erkekliğin belirli puanlara sahip olmasının anlaşılmasını sağlamıştır. 1974 yılında Bam'ın günümüzde de kullanılan Cinsiyet Rolü Envanteri, bu amaçla geliştirilmiştir. Önemli bir dönüm noktası, erkeklik ve kadınlığın artık zıt olarak görülmemesi olmuştur. (Bu dönemdeki önemli bir gelişme de Sandra Behm'in ileri sürmüş olduğu androjenlik kavramıdır. Androjen kavramı, gerek kadınsılığın gerekse de erkekliğin istenilen özelliklerini belirtmektedir. Dönem sonlarında ise psikolojik çerçevede en sağlıklı insanların kadınsı özellikler gösteren kadınların ya da erkeksi özellikler gösteren erkekler olduğu fikri terk edilmiş; her iki özelliklere de belli oranda sahip olanların psikolojik olarak sağlıklı olduğu benimsenmiştir. Öte yandan androjen

bireylerin, davranışsal esneklik ve psikolojik uyum açısından iyi oldukları saptanmıştır [15,19].

Sosyal Bir Kategori Olarak Toplumsal Cinsiyet (1982'den Günümüze):

Cinsiyeti sosyal bir kategori olarak değerlendiren araştırmacılar, toplumun cinsiyet rollerinin doğasını nasıl etkilediğini değerlendirmişlerdir. Bu dönemin ardından araştırmacılar, cinsiyet rolü beklentilerinin bireyler üzerindeki olumsuz sonuçlarını keşfetmeyi amaçlamışlardır. Cinsiyet yönelimleri ile cinsiyet rollerine uygun kişisel arzular arasındaki çatışmalar, bireyleri çeşitli zorluklara sürüklemektedir. Cinsiyet rolü çatışması homofobiye, rekabete, duygusal çöküntüye, saldırganlığa ve erkeklerden yardım isteme isteksizliğine yol açmaktadır (20). Kadınların fiziksel çekiciliklerini kaybetme ve mağdur edilme korkusu, geleneksel ortamlarda nasıl davranacakları konusunda belirsizliğe yol açmaktadır. Bu nedenle toplumsal cinsiyet rolü beklentilerinin yarattığı içsel gerilimleri kabul etmek ve toplumsal cinsiyetin kültürel anlamını eşitlikçi bir şekilde değerlendirmek, bugüne kadar son hedef haline gelmiştir [19, 21].

2.1.3 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bakımından Küresel ve Yerel Tutumlar

Küresel Cinsiyet Eşitliği Raporu (WFE, 2020), 14 senedir ülkeleri ekonomik katılım ve fırsat, sağlık ile hayatta kalma, eğitimsel kazanım ile siyasi güç gibi başlıklar altında cinsiyet eşitliğine doğru ilerleme açısından mukayese etmektedir. Bu yıl rapor, 153 ülkeyi karşılaştırmış ve Türkiye 130. Sırada yer almıştır. Cinsiyet eşitliğinin tam manasıyla sağlandığı bir ülke bulunmamakla beraber bu eşitliğin mümkün hale gelmesi için tahmini sürenin yaklaşık olarak yüz yıl olduğu bildirilmiştir. Günümüzdeki gelişim hızına bakıldığında bu sürecin oldukça uzun bir zaman dilimi olarak değerlendirmek doğru olacaktır [22, 23].

Küresel cinsiyet eşitliği açısından dünya ülkeleri arasında elverişli bir konuma sahip olmayan Türkiye, son 10 yılda toplumsal cinsiyet rolleri açısından önemli bir gelişme göstermiştir. Konda (2019), Türk yaşam tarzları üzerine yaptığı bir çalışmada toplumsal cinsiyet konularını incelenmiştir. Türkiye'nin farklı bölge ve illerinden çeşitli bireylerle görüşmeler yapılarak kadının iş hayatına katılımı, kürtaj, estetik cerrahi, erkek rasyonelitesi, duygusal hakimiyeti gibi konularda veriler toplanmıştır. Bu veriler ışığında son 10 senede kadının çalışması için eşinden izin alması gerektiğine ilişkin algının azaldığı ve kadının istemesi halinde çocuk aldirabileceği, estetik ameliyatı yaptırabileceğine dair algıların sayıca arttığı görülmüştür. Bu durum, kadının çalışması ile bireyin kendi bedeniyle alakalı kararlarda özgürlüğünü güçlü hale getirmektedir. Fakat toplum, büyük oranda çocuk aldirmaya karşı hala sıcak bakmamaktadır. Diğer bir konu da erkek rasyonelliği ve duygusal hakimiyetle ilgilidir. Erkeklerin ağlamayacağına ilişkin algı, son üç yılda azalmıştır. İş gücüne katılım, Türkiye'de toplumsal cinsiyet rolleri açısından en belirgin farklılıkların görüldüğü alandır. Erkeklerin aktif olarak yüzde 62'lük kısmı, kadınların ise yüzde 22'lik kısmı iş gücüne aktif olarak katılım göstermektedir. Kadınların büyük bir kısmı gelir sağlayan herhangi bir işte çalışmamakla beraber ev hanımı olarak nitelendirilmektedir. Bu durum hem cinsiyete dayalı zaman kullanımını hem de sosyal hayata katılımı etkilemektedir [24]. Sonuç olarak Toplumsal Cinsiyet Raporu, Türkiye'deki toplumsal cinsiyet rolü uçurumunun büyük ölçüde kadınların işgücüne ne kadar katıldığı ve buna bağlı olarak sosyal yaşamda ne kadar yer işgal ettiği ile belirlendiğini göstermektedir. Bunun tam olarak uygulanması ve farklı yaşam koşullarından kaynaklanan özgürlükçü toplumsal cinsiyet rollerinin geliştirilmesi daha fazla zaman alacaktır [23].

2.1.4 Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Kuramlar

2.1.4.1 Psikoanalitik Yaklaşım

Freud'un görüşleri çerçevesinde biçimlenen psikoanalitik yaklaşım, toplumsal cinsiyetin gelişimine dair açıklamalar sunan ilk kuramlardandır. Libido, yani kişiyi gereksinim duyduğu şeye yönelten biyolojik temelli enerji, bu yaklaşıma göre cinsiyetin ve toplumsal cinsiyetin kaynağıdır. Freud'un görüşleri, cinsiyetin gelişimine dönük olarak üç dönemde ele alınabilir [1].

Cinsiyet Farklılıklarının Bilincinde Olunmayan Dönem (Oral-Anal): Erkek çocuklar biyolojik yapılarından dolayı penisle doğarlar. Cinsellikleri penise bağlıdır ve anneleriyle ilişkileri karşı cins ilişkisidir. Ancak kızlar biyolojik olarak her iki cinsiyette de doğarlar. Vajina kadın organı, klitoris ise erkek organıdır. İlk deneyimleri genellikle klitoris ile olur. Erkeklerde olduğu gibi kızların da anneleriyle ilişkisi karşı cins ilişkisidir. Bu nedenle, her iki cinsiyette de yaşamın ilk yılları erkektir [25].

Farklılıkların Anlaşılmaya Başlanıldığı Dönem (Fallik Dönemin Başları): Çocukların kadın ve erkek arasındaki farkı anlamaya başladıkları bu dönemdir ve cinsel yönelimleri 5 yaşında başlamaktadır. Bu dönemde cinsiyet algısında erkeklik hakimdir. Bu dönemde en önemli sorun penise sahip olmak ya da olmamaktır. Erkek çocuklar kızlardan farklı olarak bu organa sahip olmadıklarını anlarlar ve penislerini kaybetmekten korkarlar. Bu duruma kastrasyon kaygısı adı verilmektedir. Babalarının fiziksel ve cinsel güçlerinin bilincindedirler [1]. Anneleriyle cinsel ilişkiye ilgi duyarsa, babaları tarafından hadım edileceklerine inanırlar. Bu dönemde kız çocukları ise penise sahip olamamanın eksikliğini hissetmektedirler. Bu durum onlarda bir kıskançlık duygusu yaratmanın yanında ve ilerleyen yaşlarda çekingenlik, sosyal ilişkilerde zayıflık, değişime karşı direnç, fiziksel olarak kendini beğenmişlik ve sevmeye çok da gereksinim duymama gibi durumlara yol açabilmektedir. Kızlar

penis eksikliğinden dolayı annelerini suçlarlar. Bu nedenle babalarına odaklanırlar. Babalarıyla olan karşı cins ilişkisi, kızların kadınlık rolüyle ilk tanışmalarıdır [1, 25].

Ödipal Dönem: Erkek çocukların iğdiş edilme korkusu, libidolarını annelerine bırakarak babalarıyla rekabet etmelerini engellemektedir. Bu sayede erkekler cinsiyetlerine göre erkeksi roller üstlenirler. Ödipal çatışmanın çözümü, süperego gelişimine yol açar. Kız çocukları, babalarıyla etkileşim halindeyken iğdiş edilme korkusu hissetmezler ve anneleriyle tamamen özdeşleşme ihtiyacı duymazlar. Bu nedenle Freud, kızların süperegolarının erkeklerinki kadar gelişmediğine ileri sürmektedir. Erkekler bu durumun ahlaki ve cinsel üstünlük sağladığını iddia eder [25]. Freud, biseksüelliği Ödipal sorunla ilişkilendirir. Kızların bunu yaşamın ilk yıllarında yaşadıkları için bu dönemde erkeklerin iki cinsiyetliğine ilişkin deneyimlerini ele alır. Babalarıyla ilişkilerinde kadınsı roller üstlenmeye istekli oldukları için kadınsılığın onlar için önemli hale geldiğini ileri sürmektedir. Ona göre erkek çocukların babaları ile yarış içerisine girmeden yanlış çözümlenmeler neticesinde çift cinsiyetçiliğe yönelebileceği öne sürülür. Freud'un erkekler üzerindeki üstünlüğünü kıskançlığı ve süperegonun gelişimi, sonraki psikanalistler ve farklı yönelimlere sahip teorisyenler tarafından eleştirilmiştir [26].

Chodrow, modern psikanalistlerden biri olup, nesne ilişkileri teorisini ortaya atmıştır. Teori çerçevesinde erken dönem ilişkileri ile anneden ayrışma, cinsiyet rollerinin kazanılmasında öne çıkmıştır [28]. Çocukların benlik duyguları, gelecek dönemdeki ilişkileri ve kadınlara karşı tutumlarında annenin çocukları ile ilişkisi etkilidir. Kızlar cinsel kimliklerini zaten bağlı halde oldukları anneleriyle bağlantı kurarak edinirler. Daha sonraki yıllarda erkeklerle aynı samimi bağlılığı oluşturmakta zorlanırlar [25, 26]. Erkek çocuklar ise cinsel partnerlerinden ayrılarak ve kendilerini diğerlerinden soyutlayarak kendilerini tanımlamayı öğrenirler. Erkeklerin daha az rol

modeli vardır çünkü babalar çocuklarının hayatlarına annelerden daha az dahil olurlar. Bu nedenle kadın ve erkek arasındaki sınırlar belirginleşir ve kadınlık daha tehditkar bir imaj halini alır. Kız çocuklarının yaşamış olduğu çatışma, annenin de içerisinde yer aldığı gibi toplumda kadınsılığın önemsiz görülmesi durumudur. Erkekse sahip olduğu erkeksilik gücünü yaşamış olduğu çatışmanın üstesinden gelmede kullanmakta ve kadını erkek olmayan biçiminde tanımlamaktadır. Öte yandan erkek olma, insan olma ile özdeşleştirilmektedir [27] Erkeklerin erkeksi cinsiyet rolünü özdeşleştirilmesi, kültürel görüntülerle olmaktadır; kadınların kadınsı cinsiyet rolünü doğrudan annelerini gözlemleyerek özdeşleştirmektedir. Kızların anne baba arzularının daha fazla olmasının nedeni ise anneleri ile özdeşleşerek kendilerini yeniden üretmeleridir. Böylece kadınların toplumda birincil çocuk bakıcıları olmaları ve kişilerin geleneksel cinsiyet rollerini benimsemeleri söz konusu olmaktadır. Chodrow'a göre erkeklerin çocuk bakımına daha çok katılmasını sağlamak, rollerde değişiklik yaratabilmenin anahtarıdır [15, 28].

2.1.4.2 Biyolojik Yaklaşım

Kadın ve erkekler arasındaki cinsiyete dayalı farklılıklar, biyolojik açıdan cinsel organlar, hormonlar, beyin yapısı gibi faktörlere bağlı olarak belirtilmiştir. Antik Yunan filozoflarından olan Aristoteles, cinsiyet farklılıklarının biyolojik temelli ilk açıklamalarını ortaya koymuştur. Aristoteles, kadınların hormonal salgıları nedeniyle daha sempatik, daha kıskanç, daha sinirli ve özsaygı açısından daha düşük seviyeye sahip olduğunu ifade etmiştir. 1800'lü yıllarda ise kadın ve erkeklerin beyin lobları arasında farklılığın, zihinsel süreçlerin etkinliğini etkilediği iddia edilmiştir. Fakat bu konuda tutarlı bir açıklama yapılamamıştır [1]. Daha sonra beyin ve hormonal aktivitenin erkeksel avantajı sağladığı ileri sürülmüştür. Beynin yapısındaki farklılıklar kadın ve erkeklerin bilişsel işlevlerini etkilemekte ve kadınların bilişsel

işlevlerinin erkeklere göre nispeten daha zayıf olduğuna inanılmaktadır. Bununla birlikte, beynin sağ ve sol yarım kürelerinin, erkeklerin ve kadınların yeteneklerini açıkça etkilediği henüz ortaya konmamıştır. Güncel araştırmalar, iki cinsiyet arasındaki cinsiyet hormonu farklılıklarının davranışsal etkilerine odaklanmaktadır. [15].

2.1.4.3 Sosyobiyolojik (Evrimsel) Yaklaşım

Sosyobiyoloji, cinsiyet farklılıklarını açıklamada evrimsel süreçleri ve genetik faktörleri göz önünde bulundurmaktadır. Bu yaklaşımda, sosyal davranış açıklanırken, erkeklerin ve kadınların hayatta kalmak için farklı davranışlar geliştirmiş olabileceği fikri ön plandadır. Kişilik, aşk, arkadaşlık, yakınlık, cinsiyet rolleri, kıskançlık, eş seçimi vb. konular, değişik şekillerde evrimleşmiştir. Evrimci yaklaşıma göre toplumsal cinsiyet rolleri de bu amaca hizmet sağlamaktadır. Evrimsel tarih boyunca, erkekler ve kadınlar farklı uyum sorunlarıyla karşılaşmışlardır. Dişi üreme ve beslenme özellikleri besleyici olma eğilimindedir; erkeklerin fiziksel gücü ve saldırganlığı, onları avcı savaşçı rolünü oynamaya yöneltmiştir. Bugünün cinsiyet rolleri de bu durumlar üzerinde şekillenmiştir [1]. Bu yaklaşımın ana odak noktalarından biri, geleneksel erkek rollerinin geleneksel kadın rollerinden daha fazla kabul görmesidir. Doğada erkeklerin dölleyebileceği çok sayıda dişisi vardır, ancak dişilerde bu durum daha sınırlıdır. Bu da erkeklerin çok eşli cinsel yönelim göstermesinin, birden fazla kadını döllemesinin ve kadınların da mümkün mertebede döllemeyi gerçekleştirecek ve dölünü hayatta tutabileceği tekeşli cinsel yönelim göstermesinin nedeni olarak belirtilebilir [26]. Bir dişinin yaşamı boyunca sahip olabileceği yavru sayısının sınırlı olması, onu yavrularına bakma konusunda bir erkekten daha aktif hale getirmektedir. Ayrıca erkekler ve kadınlar aralarındaki sadakati devam ettirmek için farklı stratejiler geliştirmiştir. Erkekler için; finansal güç,

boyun eğme ve rakip için tehdit oluşturma stratejilere örnek iken, etkileyici görünümüne sahip olma, aidiyetin vurgulanması ve muhtemel rakiplere karşı eşi cezaya maruz bırakma kadınlar için stratejilere örnektir. Evrimsel yaklaşıma göre farklı uyumsal gelişim durumları, bireylerin psikolojik özelliklerini birbirinden ayırmaktadır. Ancak bu farklılık avantaj veya dezavantaj sağlamamaktadır [29].

2.1.4.4 Sosyal Öğrenme Kuramı

Davranışın ve model almanın sosyal öğrenme yaklaşımına göre modellenmesi ve pekiştirilmesi toplumsal cinsiyet rollerinin ve diğer bireysel davranışların geliştirilmesinde etkilidir. Modelleme veya gözlem yoluyla öğrenme, bir kişinin duygusal tepkilerini, tutumlarını ve eylemlerini gerçek veya sembolik bir modelle gösterildiği gibi yeniden üretme eğilimi olarak tanımlanabilir [15]. Cinsiyet rolleri, farklı modellere maruz kalarak da tanımlanabilir. Çocuklar ilk başta model alırken ayırım gözetmeyebilmekte ancak daha sonra davranışlarının sonuçları onlar için önemli hale gelmektedir. Çocuklar, ödüllendirilen davranışı sürdürme ve cezalandırılmaktan kaçınma eğilimindedirler. Çevreye verilen davranışsal tepkiler bazen cinsiyetler arasında farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, saldırgan davranışlar erkekler için pekiştirilirken kızlar için pekiştirilmez. Bu durumda erkekler saldırgan davranmaya devam ederken, kızlar bu davranıştan kaçınırlar. Modelle aynı cinsiyetten olmak gözlemlenme olasılığını artırır, ancak bu her zaman bu şekilde olmayabilmektedir [26].

Kızlar için anneler veya diğer kadın figürleri, erkekler için ise babalar veya diğer erkek figürleri genellikle önemli modellerdir. Ebeveyn cinsiyet rolü tutumları önemli olmakla birlikte, çocukların geleneksel cinsiyet rollerini kabul etmede ebeveynlerine göre daha katı oldukları belirtilebilir [1].

Sosyal öğrenme kuramı, bilişsel ve davranışsal cinsiyet farklılıklarının neden zaman içinde azaldığına ışık tutmaktadır. Kadın ve erkekte geleneksel olmayan görünüşler benimsenirken, çocuklara yönelik modeller de çeşitlenmiştir. Ortaya konan bir araştırma [30], karşı cinse yönelik faaliyetler gösteren erken gelişim çağındaki katılımcıların iki yıl iki yıl sonra daha az geleneksel tutum sergilediğini gözler önüne sermiştir. Geleneksel rollere bağımlılığın azalması, erkeklerin çocuk bakımına katılımının artması ve erkek ebeveynlik modelinin ortaya çıkması, karşı cinse yönelik empati düzeylerini artırabilmekte ve tutumlardaki cinsiyet farklılıklarını azaltabilmektedir [15].

2.1.4.5 Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim teorisi, çocukların dünyanın aktif yorumlayıcıları olduğunu ileri sürmektedir. Bu durum, cinsiyet rollerinin edinilmesinin çocuğun dünyasında gerçekleştiğini göstermektedir. Çocuklar kendi cinsiyet rollerini belirlemekten sorumludur. Kohlberg, cinsiyet rollerinin birkaç gelişim aşamasının sonunda kazanıldığını ifade etmiştir [1]:

Cinsiyeti Etiketleme [2-3.5 yaş]: Çocukların bu dönemde ilk olarak kadın ve erkek olduklarının farkına varmaları söz konusu olmaktadır. Fakat bu dönemde onlar için cinsiyet ayrımı sadece yüzeysel özellikleri barındıran bir dizi etkilerden meydana gelmektedir. Gelişimin bu aşamalarında çocuklar cinsiyete ilişkin oldukça katı inançlara sahiptirler [26].

Cinsiyetin Kararlılığı [3.5-4.5 yaş]: Dönem süresince çocukların cinsiyet kararlılığına dönük öğrenmeleri sürmektedir. Kendilerini kadın yahut erkek olarak kategoriye sokarlar fakat biyolojik farklılıkların temeli olarak kullanmazlar. Henüz cinsiyetin değişmez ve devamlı oluşu kavramsal hale gelmiştir (1).

Cinsiyetin Değişmezliği [4.5-7 yaş]: Bu dönemde 5 yaşında bir çocuk, cinsiyet ile dış görünüş arasında hiçbir bağlantı olmadığını anlamaktadır. Öte yandan bu dönemde çocuk, cinsiyetin değişmezliğinin bilincinde olurlar ve ait oldukları cinsiyete özgü davranışları öğrenmeye ve değerlendirmeye başlarlar. Erkeklerin ve kadınların toplumda farklı rolleri olduğunu anlarlar. Kendi cinsiyet bilincine sahip kız, kadını özellikler sergilerken, erkek ise erkeksi özellikler sergilemektedir. Bu yaklaşıma göre çocuklar ödüllendirdikleri için değil, bir kategoriye dahil oldukları için cinsiyetlerine göre davranırlar [15]. Cinsiyet kimliğinin kazanılmasıyla cinsiyet rolü tutumları yakından ilişkilidir. Çocuklar, öz organizasyonlarının bir neticesi olarak bir cinsiyet kimliği kazandıktan sonra, kendi kategorilerine göre davranmak için güçlü bir içsel dürtüye sahip olmaktadır. Benliğini kadın ya da erkek olarak tanımlamakta ve ona göre hareket etmek istemektedirler. Cinsiyetle ilgili benlik kavramı, çevreden yeni bilgiler alındıkça genişlemektedir [31].

Bussey ve Bandura (1999) tarafından bilişsel gelişim kuramının açıklamaları, sosyal bilişsel teori vasıtasıyla toplumsal cinsiyet rolünün kazanılması genişletilmiştir. Öte yandan, ebeveynler ve akranlar gibi sosyal faktörlerin çocukların cinsiyet rollerini edinmeleri üzerindeki etkisi de bu isimlerce göz önünde bulundurulmuştur. Dış kaynakların (ödülleri veya cezaları) öncelikli olarak davranışı etkilediğine inanmışlardır. Bununla birlikte, zamanla çocukların davranışları yönlendirmek için dış kaynaklardan çok kendi iç kaynaklarına güveneceklerini belirtmişlerdir. Sosyal bilişsel teori, psikolojik ve sosyal faktörlerin etkileşimini vurgulamaktadır [26].

2.1.4.6 Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı

Şema, bir sınıfın özellikleri ve diğerleriyle olan ilişkileri hakkında bilgi barındıran bir yapıdır. Herkesin deneyimlediği belirli şemaları vardır ve şemaların içeriği her insan için farklıdır. Şemalar bilgi işleme için yararlı olmaktadır. Böylece

şemaya sahip bir nesneyle her karşılaşıldığında bilginin tekrardan öğrenilmesi gerekli olmamaktadır. Cinsiyet şeması, erkek ve kadın olmanın ne anlama geldiği ve bu kategorilerle hangi davranışların, bilişlerin ve duyguların ilişkilendirildiği hakkında bilgileri barındırmaktadır. Cinsiyet şemasına sahip bir kişi, cinsiyet kategorilerini ne giyeceğine, nasıl davranacağına, nasıl kariyer yapacağına, boş zamanlarını nasıl geçireceğine ve duygularını başkalarıyla nasıl paylaşacağına karar vermek için kullanmaktadır. Bem (1981), herkesin bir dereceye kadar cinsiyet şemasına sahip olduğunu, fakat kişiler arasında bilgi işlerken cinsiyetin ne derecede düşünüldüğüne göre fark meydana geldiğini iddia etmektedir [32].

Cinsiyet şeması teorisi, toplumsal cinsiyet rollerini kazanma süreci hakkında bir teoridir. Basitçe dünyanın erkek ve kadın kategorilerine ayrıldığı belirtilir. Sosyal öğrenme teorisi doğrultusunda kültür, bu kategorilerin ne ile ilgili olduğunu ve nasıl öğrenildiğini belirlemektedir. Bilişsel gelişim teorisi, yeni bilgilerin bu bilişsel kategorilere nasıl kodlandığını açıklamakta ve tutarlılığı sağlamaktadır. Cinsiyet şeması teorisi, cinsiyet rollerinin nasıl edinildiğini açıklamak için sosyal öğrenme ve bilişsel gelişim teorilerinin unsurlarını birleştirmektedir. Çocuklar, yeni bilgileri işlerken toplumsal cinsiyet rolü kategorilerini veya şemalarını kullanmayı öğrenirler [15].

Cinsiyet şeması doğrultusunda bilgiler, çocuklar tarafından kendilik kavramı meydana getirilirken organize edilmektedir. Çocuklar, cinsiyet rollerini etrafında yer alan cinsiyet şemasına uygunluk taşıyacak biçimde filtreleme suretiyle içselleştirmektedir. Zayıflığın kızlara, güçlü olmanın ise erkeklere ait olduğunun kabul edilmesi buna örnek olarak verilebilir. Şemalar vasıtasıyla çocuklar kendi kişiliklerini, tutumlarını ve eylemlerini değerlendirmektedir. Bu yolla cinsiyetlerini ayırtıran kişiler halini alırlar. Cinsiyetle ilgili bilgileri iki kategoriye ayırmak, bu yaklaşımın

ana amacıdır. Bu kişiler benlik kavramlarına cinsiyetle ilgili özellikleri dahil ederler ve kendilerini cinsiyete göre tanımlarlar. Cinsiyet tipleştirme, öğrenilen bir süreç olsa da değişime açıktır [31]. Çocukların cinsiyet ayrıştırmalarını sınırlamak, cinsiyete ilişkin şemaları sınırlamak ile mümkün olmaktadır. Cinsiyet şeması olmayan çocuklar ancak iki şekilde yetiştirilebilmektedir [1]. Bunlardan ilki; anne ve babanın çocuklara kültürün cinsiyete ilişkin atıflarını transfer etmeden önce sadece biyolojik faktörleri öğretmeleri ile gerçekleşmektedir. İkincisi ise anne ve babanın çocukların öğrenmiş olduğu toplumsal cinsiyet şemalarına alternatif şemalar geliştirmek suretiyle. İkinci duruma örnek olarak insanlar arasındaki farklılıkların cinsiyetten ziyade kişisel özelliklerden kaynaklandığı fikrinin aşılması verilebilir [32].

Androjenlik Kavramı: Bem (1981) tarafından andojen yapı ile toplumsal cinsiyet şeması ilişkilendirilmiştir. Kadınsı ve erkeksi olmak iki uçtan oluşan cinsiyet kategorilerine alternatif olarak andojenlik kavramı geliştirilmiştir. Bu kavram, gerek kadınsı gerekse de erkeksi olmayı birlikte ve yüksek seviyede görmeyi belirtmektedir [32]. Bem, geleneksel şemalara sahip olan kişilerin yalnızca kadınsı ve erkeksi niteliklerinden birini kullanacağını; buna karşın androjen kişilerin ise gerek kadınsı gerekse de erkeksi nitelikleri geliştirebilecek esnekliğe sahip olduğunu dile getirmiştir [31]. Bem, cinsiyet şemalarını kullanan kişilerin cinsiyet rollerine göre hareket etmeyi tercih ettiğini ve cinsiyet rollerine uymamanın kendilerini rahatsız hissettirdiğini ifade etmiştir. Androjenliğin geleneksel rollerden daha fazla seçim özgürlüğü sağladığını, ancak kadınsı veya erkeksi roller oynamak isteyenler için sınırlayıcı olabileceğini savunmuştur. Bem, androjenliğin toplumu kültürel olarak tanımlanmış cinsiyet kategorilerinden kurtarmadığına inanmakta idi, bu nedenle toplumsal cinsiyete yönelik androjen bir yapıdan ziyade asematik bir yaklaşımı ileri sürmüştür [32].

2.1.4.7 Sosyal Rol Kuramı

Sosyal rol yaklaşımı, toplum tarafından biçilen rollere göre kadın ve erkeklerin davranışlarındaki farklılıkları açıklamaktadır. Cinsiyet stereotipleri, sosyal rollerle ilgili olarak yaratılmakta ve bireyler bu tür davranışlarda bulunmaya zorlanmaktadır. Toplum erkek ve kadınlara farklı roller atamaktadır. Atanan bu rollerde erkekler daha yüksek bir statüye sahiptir [33]. Cinsiyetlere sosyal roller atfedilirken biyolojik özellikler (doğurganlık, fiziksel güç) hissedilir, ancak evrimsel yaklaşımın aksine biyolojik özellikler, bireyler arasında cinsiyet farklılıkları yaratmak için sosyal faktörlerle etkileşime girmektedir [12]. Örneğin, erkeklerin ev dışında çalışma sorumluluğu olduğu kabul edilir, bu nedenle bir kadın çalışıyor olsa bile çocuk bakımından birinci derecede yükümlü olduğu anlayışı hakimdir. Buna göre, kadınlar yemek yapmayı ve çocuk bakmayı, erkekler ise ücretli iş bulmayı öğrenmelidir. Cinsiyet farklılıklarına neden olan bir diğer sosyal faktör, erkek ve kızların yaşadıkları çevredeki farklılıktır. Bu teori uyarınca anne, meydana getireceği ortamla çocukların cinsiyet rolü davranışının gelişiminde önemli bir güce sahiptir. Cinsiyet farklılıklarının zeminini meydana getiren durum; erkek çocuklarına egoist hakimiyeti pekiştirecek bir ortamın, kız çocuklarına ise yardım etme ile etkileşimi pekiştirecek ortamın sunulmasıdır. Bu yaklaşıma göre cinsiyete dayalı eşitsizliklerin azaltılması; kadın ve erkeğin sosyal rollerindeki değişim, benzerliklerinden kaynaklanmaktadır [15].

2.1.4.8 Feminist Kuram

Kadınların sosyal bilimler alanında temsilinin artması ve feminist yaklaşımların etkisi ile son 25 senedir cinsiyetlere dönük tutumların kavramsal ve fonksiyonel hale gelmesinde alternatifler ortaya çıkmıştır [34]. Feminist yaklaşımlar, kişinin toplumda içerisinde yer aldığı çatışmaların nedenleri arasında gücün, kaynaklara erişimin, eşitsizliğin, sınıfsal farklılıkların olduğunu öne sürmektedir.

Hayat döngüsü içerisinde kültürel inançların ve sosyalleşmenin, kadın ile erkekleri birtakım kalıpların içerisinde girmeye zorladığı sosyologlar, antropologlar ve psikologlar tarafından dile getirilen bir konu olma özelliğini taşımaktadır. Bu kalıplar arasındaki ayrım oldukça belirgindir ve bu belirginlik bireylerin karşı cinsiyetin faaliyetlerine katılımında sınırlı olmayı gerektirmektedir. Öte yandan güç ve statü gerektiren faaliyetlere erkeklerin daha fazla katıldığı görülmektedir [33,34]. Feminist yaklaşımlar, bu problemlerin giderilmesinin, toplumsal kalıpların değişmesinin yolunun yalnızca eşitsizliklerin ve toplumun güç kaynaklarının adil bir biçimde dağılım göstermesiyle mümkün olacağını öne sürmektedir [35].

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin toplumsal normlar, inançlar, yasalar ve kurumsal uygulamalardan kaynaklandığı söylenebilir. Feministlerin çoğu, cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kadınların erkeklerden daha zayıf veya daha az yetenekli olduğu iddialarına karşı çıkmaktadır. Özellikle liberal feministler, kadınların siyasetçi, akademisyen, asker ya da yönetici rollerini yerine getiremeyecekleri fikrini şiddetle reddetmektedirler. Radikal ve kültürel feministlere göre toplumdaki cinsiyetçiliğin temeli, kadını uygun standartlarda hayata hazırlamamak ve onlar hakkında haksız yargılarda bulunmaktır. Kadınların ve erkeklerin alabileceği pozisyonlarla ilgili değerlendirmeler cinsiyetçilik içerebilmektedir. Bu önyargılar nedeniyle, işle ilgili önemli görülen nitelikler eril olarak sınıflandırılmaktadır [34].

Feminist yaklaşım toplumsal rollerin toplumsal cinsiyete dayalı sınıflandırılmasından kaynaklanan kalıplaşmış yargılardan uzaktır. Kişilik ve davranıştaki değişiklikler çocuklukla sınırlı değildir ve hayatın her döneminde söz konusu olabilmektedir. Cinsiyet rollerine ilişkin beklentiler, kişinin kimliğini doğumdan itibaren derinden etkilemektedir ve yetişkin kişiliğinin temelini oluşturmaktadır. Cinsiyet politikalarının etkisiyle kız ve erkek çocuklar, yaşamları

boyunca farklı özelliklere sahip kadın ve erkek olarak algılanmaktadır. Özellikle geleneksel tutumlardan kaynaklanan ayrımcı kalıplaşmış yargılar kültürel bağlamda geçerliliğini korumakta ve bu rollerin sorgusuz sualsiz kabullenilmesi, bireyleri olmak istedikleri kişi olma özgürlüklerinden mahrum bırakmaktadır. Geleneksel rollere karşı yaklaşımlar, kadın ve erkeğe kalıplaşmış yargılara bağlı kalmak yerine karmaşık özellikler sergileme olanağı tanımakta ve zayıf yönleriyle yaşama özgürlüğü vermektedir [36].

2.2 Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları Etkileyen Faktörler

Kişilerin toplumsal cinsiyet rollerinin meydana gelmesinde bir dizi faktör etkili olmaktadır. Bu faktörlerden bazıları aşağıda alt başlıklar halinde sunulmaktadır.

2.2.1 Aile ve Aile Ortamı

Toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen faktörlerden ilki kişinin içinde büyüdüğü aile ve aile ortamıdır. Anne ve babalar çocuklar için ilk rol modellerdir ve çocukların toplumsal cinsiyet rollerinin şekillenmesinde önemli bir faktördür [37]. Literatür, ebeveynlerin çocuklarını geleneksel uygulamalarına göre yetiştirdiklerini vurgulamaktadır. Bu tutumlara göre babalar kızlarına şefkatli ve ilgili olmayı, erkek çocuklarına ise bağımsız olmayı öğretmektedir [38]. Anneler ise kızlarına yardım sağlayıcı olmayı ve iyi eş olmayı öğretmek istemektedirler. Anneler ve babalar oğullarını başarı, bağımsızlık ve kişisel sorumluluk gibi konularda daha başarılı olmaya teşvik ederler [39].

Doğumla beraber cinsiyet rollerinin oluşumu başlamaktadır. Devam eden bir süreç olarak çocuk, gözlem yoluyla ebeveyn rolünü üstlenmektedir. Okullar, akran grupları ve medya bu sosyal rolleri öğrenmemize yardımcı olur. Buna göre; erkekler

daha baskın, sert, öfkeli ve tartışmacı yapıya sahipken; kadınlar daha koruyucu, ilgili, sorumlu ve duygusaldır [40].

Kişilerin anne ve babaları ile yaşama biçimleri, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin davranışları etkilediği düşünülen bir etkidir. Kişiler her daim sağlıklı bir aile ortamında yaşamını sürdürme şansına sahip olamamaktadır [38]. Anne ve babalarından ayrı yaşamak durumunda kalan çocuklar, anne ve babalarına dönük toplumsal cinsiyet davranışlarını öğrenme açısından güçlük yaşayabilmektedir [41]. Özellikle babası olmayan kız çocukları, erken yaşlarda karşı cins ile ilişki yaşamakta ve güven problemiyle karşı karşıya kalmaktadır. Benzer şekilde erkek çocuklar rol modelinden yoksun olmasından ötürü kendisi açısından uygun olmayan bireyleri rol model olarak alabilmektedir [30].

2.2.2 Kardeş ve Arkadaş Grupları

Toplumsal cinsiyet rolüne bağlı davranışı etkileyen faktörlerden biri de, kardeşlerin ve akran gruplarının çocukların rol model olmalarıdır. Çocuklar, aynı cinsiyetten kardeşlerin davranışlarını gözlemleyerek uygun davranışı geliştirmekte ve içselleştirmektedir [2]. Arkadaş grubunda kız oyunları ve erkek oyunları ayrımı vardır, bu nedenle kızlar kızlarla, erkekler erkeklerle oynamakta ve karşı cinsten kişiler birbirlerinin oyunlarına katılamamaktadır. Kardeşler ve akran grupları toplumsal cinsiyet rollerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır [39].

2.2.3 Öğretmenler ve Ders Kitapları

Öğretmenler ve ders kitapları aileden sonra çocuklar için eğitim olgusunun ikinci basamağını oluşturmaktadır. Öğretmenler ve ders kitaplarının, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin davranışlarının ve öğretilerinin, eğitim verdikleri çocuklar üzerinde geleneksel yahut eşitlikçi algılar meydana getirme bağlamında büyük bir

öneme sahiptir [42]. Öğretmenlerin içinde yaşamını sürdürdükleri kültürün toplumsal cinsiyete yönelik öğretisi ve yansıması, çocuklara yansımaktadır [43].

Doğumla beraber ailede başlayan toplumsal cinsiyete ilişkin rollerin meydana gelmesi, okul yaşamı ile sürmektedir [42]. Çocukların topluma ayak uydurmasındaki süreçte aileden sonra en önemli yer okullar ve öğretmenlerdir. Kızların aldıkları iyi notların onlarda özenli çalışmalarına yorumlanırken, kötü notların ise zeka geriliğine yorumlanmaktadır. Erkeklerde alınan iyi notların zeka ve beceriye, kötü notların ise tembelliğe yorumlandığı bilinmektedir. Bu durum okullarda toplumsal cinsiyet rol yüklemelerine bir örnektir. Çocukların toplumsal cinsiyet tutumları üzerinde etkili olan bir diğer unsur da ders kitaplarıdır. Kitaplar üzerinde olan görsel ve yazılı unsurların geleneksel yahut eşitlikçi yaklaşımları barındırması toplumsal manada cinsiyet algısının meydana gelmesinde önemli bir yeri işgal etmektedir [40].

2.2.4 Kitle İletişim Araçları

Toplumsal cinsiyet rollerinin oluşmasında etkili olan diğer bir faktör de medyalarından biri olan televizyonun yazılı iletişime göre daha etkili olması ve görselliği çekmesi nedeniyle bireyleri ve toplumu en çok etkileyen iletişim aracı olarak kabul edilmesidir [43]. Cinsiyet rolleriyle ilgili çocukların öğrenme süreci; ilk olarak ebeveynlerine bakılarak sonrasında ise sosyal ve kitle iletişim araçlarıyla söz konusu olacak şekilde gelişim gösterdiği görülmektedir [42].

2.2.5 Toplumun Kültürel Yapısı

Farklı zaman ve kültürlerde erkek ve kadınlara atanan sosyal davranışlar, toplumsal cinsiyet olarak ifade edilmektedir. Geçmişten günümüze çoğu toplumun erkek egemen yapısı kadınlara karşı eşitsizlik yaratmaktadır. Cinsiyet ayrımcılığı, kadınların bazı insan haklarının ihlal edilmesine yol açmaktadır. Bu durum kadınların sağlıkla ilgili bilgilere ve doğru ve dengeli beslenme gibi sağlık hizmetlerine

erişiminde ayrımcılığa neden olmaktadır [44]. Bu ayrımcılığın, başta üreme sağlığı olmak üzere kadın sağlığının tüm yönleri üzerinde ciddi etkileri vardır. Ayrıca, “kadın-erkek ilişkilerindeki sosyal eşitsizlikler ve ekonomik, sosyal ve kültürel dezavantajlar, kadınların çoğu sağlık hizmetine erişimini zorlaştırmakla kalmamakta; aynı zamanda istenmeyen gebelik, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve şiddet yaşamalarına sebebiyet vermektedir [45]. Bu nedenle kadın sağlığı, toplumsal ve politik süreçlerden önemli düzeyde etkilenmektedir. Öte yandan, sadece evlilerin cinsel ilişkiye girebileceği anlayışına sahip toplumlarda, bekar kadınlar için üreme sağlığı riskleri ortaya çıkmaktadır. Bu riskler, cinsel sağlık bilgisi eksikliğine, sağlık hizmetlerine erişimde zorluklara ve erken gebelik ve düşüklere yol açabilmektedir [46].

Toplumsal cinsiyet rol tutumları hem kadınların hem de erkeklerin hayatlarını biçimlendirmektedir. Ancak bu biçimlendirme büyük ölçüde kadınlar aleyhine gelişmekte; kadınlar, toplumda eşitsizliğe maruz kalan bir kesim olarak öne çıkmaktadırlar. Öyle ki bu durum bu kesimin bir yandan eğitim imkânlarına, gelir getirici iş gücü faaliyetlerine ulaşmada güçlükler yaşamasına diğer yandan, sağlık risklerinin yükselmesine ve sağlık hizmetlerine ihtiyaç duyduklarında kaynaklara ulaşım ve hizmetleri kullanmada da ayrımcılığa uğramalarına neden olmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri yaşamın tüm alanlarında etkisini mümkün kılmak için mevcut durumun, nedenlerinin ve çözüm yollarının aranması önemlidir. Bu toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarına çözüm yolu aramak amacı ile uluslararası ve ulusal düzeyde pek çok çalışma ve düzenleme yapılmıştır [44].

2.3 Toplumsal Cinsiyet ve Meslek Seçimi

Toplumsal cinsiyetin erkek ve kız çocukların kariyer seçimini de etkilediği bilinen bir gerçektir. Sanayi işleri, yöneticilik, mühendislik gibi meslekler erkek meslekleri olarak kabul edilirken, öğretmenlik, hemşirelik, sekreterlik gibi meslekler

kadınlara uygun görülmektedir [47]. Toplumsal yapının gereklerine göre şekillenen toplumsal cinsiyet rolleri, kadın ve erkeklerin meslek seçiminde en önemli rolü oynamaktadır. 2008 yılında Kızılcahamam'da yapılan bir araştırmaya göre “ Öğrenim Çağındaki Erkek ve Kız Çocukları İçin En Uygun Buldukları İlk Üç Meslek” sorusuna verilen cevaplar toplumun genel algısını doğrulamaktadır. Kızlar için en uygun mesleklerin öğretmenlik ve hemşirelik olduğu, erkekler için ise doktorluk, mühendislik ve askerliğin en uygun meslekler olduğu verilen cevaplar neticesinde tespit edilmiştir. İyi iş olanaklarına rağmen hemşireliğin erkekler arasında pek tercih edilmediği belirlenmiştir [48].

Hemşirelik bölümlerinde eğitimlerine devam eden erkek öğrenciler üzerinde ortaya konan araştırmalar, erkek öğrencilerin mezun olduktan sonra yürüttükleri hemşirelik mesleğinde cinsiyet rolleri ve sorumlulukları arasında çatışma yaşadıklarını göstermektedir. Genel olarak insanlara mesleklerini anlatmaktan kaçındıkları, gelecekte evlenmenin zor olacağını düşündükleri ve toplumdan dışlanmaktan korktukları saptanmıştır [49]. Toplumda hemşireliğin kadınlara ait mesleklerden biri olduğuna dair yaygın bir kanı bulunmaktadır. Bu durum kadınlara biçilen toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili olup, kadınların bakım veren olarak görüldüğünü göstermektedir [44].

Cinsiyet rollerine uymayan meslek ve pozisyonlara girmeye çalışan kadınlar, aynı durumdaki erkeklere göre daha olumsuz durumlarla karşılaşmaktadır. Kadınlar için iş olanakları sınırlıdır ve birçok meslek onlar için uygun görülmemektedir. Kadınların temel özelliklerinin çoklu görev yapmalarını engellediği önyargısı nedeniyle, kadınlar toplumsal cinsiyet rollerine uymayan işlere girmede birçok engel ve zorlukla karşılaşmaktadır [50].

Kadınlar için daha esnek meslekler olarak algılanan mesleklerin arkasında kadının cinsiyetçi anlamı yatmaktadır. Kadınların ev işleri ve çocuk bakımı sorumlulukları, kadınların çalışma saatleri açısından esnek veya girip çıkması kolay işleri tercih etmelerine neden olmaktadır [51].

2.4 Hemşirelik Mesleğinin Algılanması

Mesleki bilinç ve mesleğe yönelik tutum, eğitim hayatının başlangıcından itibaren oluşmakta ve meslek hayatı boyunca devam etmektedir. Öğrencilere eğitimleri sırasında mesleki bilgiler ile ilgili donanımların sağlanması, profesyonellerin bu bilgileri hızlı bir şekilde geliştirmelerine yardımcı olacaktır. Bu profesyonel olma yolundaki ilk adımdır. Öğrencinin meslek anlayışı, üniversite ve meslek seçimine yön vermektedir. Mesleğe karşı uyum içinde olma, verimli çalışmayla beraber çalışkanlığı arttırmaktadır [52].

Hemşirelik mesleği algısı, bireylerin ve çevrelerinin hemşirelik hakkındaki düşünce ve tutumlarından oluşmaktadır. Hemşirelik öğrencilerinin mesleki anlayışları, kendilerine ilişkin duygularını, klinik uygulamadaki davranışlarını, çevrelerini, aldıkları hemşirelik eğitimini nasıl gördüklerini ve düşüncelerini içermektedir. Toplumda her meslekte ön yargılar mevcuttur [52].

Kişiler, içinde yaşadığı toplumun değerlerine, anlayışına ve sonuçlarına sahiptir. Bu nedenle hemşirelik öğrencileri öğrenimlerine başladıklarında toplumsal algı ve imgeler açısından hemşireliği bilmekte ve tanımlamaktadır. Olumsuz bir algı varsa eğitim süreci ile değiştirilebilmektedir. Bu sebeple hemşirelik bölümünde eğitim gören öğrenciler, eğitime başladıklarında mesleklerinin toplumdaki algı, imaj ile bilmektedir. Eğitim sürecinde kazanılan deneyimler, öğrencilerin mesleki algılarını farklı şekillerde etkilemektedir [53]. Mesleğini bilinçli olarak seçen ve isteyerek mesleğe giren kişiler, mesleklerini olumlu olarak algılamaktadırlar. Kişinin mesleğine

ilişkin olumlu algısı, iş yaşamında huzur ve mutluluk yaratmaktadır. Hemşirelik mesleği, insan hayatı ile yakından ilişkili olduğundan dolayı mesleği daha iyi algılamak ve mutlu bir biçimde uygulamak son derece önemli bir husustur [54].

Sağlık bakım sistemindeki değişim ve gelişmelerle birlikte hemşirelerin sağlık bakımındaki rolü giderek genişlemektedir. Ülkemizde elverişsiz çalışma koşulları, düşük ücretler, mesleki ilişkilerde sorunlar ve sürekli değişen bir sistemle bu meslekte çalışmak zorlu olmaktadır. Vatandaşların mesleki becerilerini geliştirmeleri için gerekli olan yaşam boyu öğrenme giderek zorlaşmaktadır. Bu olumsuz durumlar hemşirelerin meslek algısını azaltmakta, mesleklerinden memnuniyetsizlik duymakta ve hizmet kalitesini düşürmektedir [55].

Ortaya konan çalışmalar, öğrencilerin farklı ölçütlere göre hemşirelik mesleğini seçtiklerini göstermektedir. Bireylerin bu mesleği seçmesinin başında ülkemiz açısından mezun olunca rahatça iş bulmak imkanının geldiği görülmektedir. Tüm mesleklerde olduğu üzere hemşirelik ve ebelik mesleğinde de bireylerin istekleri, yeterlilikleri önemlidir. Bu unsurlar, mesleğe karşı toplumun bakışını etkilemektedir [56].

Toplumun hemşirelik ve ebelik mesleklerine bakış açısına ilişkin araştırmalar, bu mesleklerin rol ve sorumlulukları, eğitim süreçleri ve nitelikleri konusunda kamuoyunun bilgi eksikliğini göstermektedir. Bu da sağlık sektöründe çok önemli bir konuma sahip olan hemşirelik mesleğinin değerinin ve saygınlığının göz ardı edildiğinin bir kanıtıdır. Bu durumu tıp mesleği ile karşılaştırsak toplumda hemşirelik ve hekimlik mesleğine yönelik tutum ve görüşlerin çok farklı olduğu açıktır. Hekimlik, toplumun büyük çoğunluğu tarafından son derece saygın ve prestijli bir meslek olarak görülmekte ve saygı görmektedir ancak hemşirelik ve ebelik mesleğinde aynı durum geçerli değildir [55].

Hemşirelik bölümü olarak öğrenciler çok titiz ve yoğun bir eğitim sürecinden geçmektedirler. Sanılanın aksine mesleğe başladıkları andan itibaren toplum sağlığı için her sağlık ekibinde çok önemli bir yere sahiptirler. Hemşirelik mesleği ile ilgili bu yanlış anlamaları ve fikirleri düzeltmek için en büyük görev hemşirelerin kendilerine düşmektedir. Bir ana dal seçen öğrenciler, seçmeden önce ana dal hakkında daha fazla bilgi sahibi olmalıdır. Üniversiteye girmek, kolay iş bulmak gibi sebeplerden çok doğru beklentilerle seçimler yapmak, hemşirelik mesleğinin sorumluluk ve beklentilerinin daha farkında olmak gerekmektedir. İşini seven ve yapmaktan zevk alan, kendini geliştirmeye ve yenilemeye önem veren hemşireler, toplumdaki konumları ile toplumun mesleğe yönelik algısını değiştirebilmektedir [57].

2.5 Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Hemşirelik

Toplumsal cinsiyet ayrımcılığının mesleki göstergelerinden biri de hemşirelik mesleğidir. Türkiye'de 1954 yılında çıkarılan Hemşirelik Kanununa göre bu mesleğe sadece kız öğrenciler kayıt yaptırabilmekteydi. Bu nedenle uzun yıllar hemşirelik okullarına erkek öğrenciler alınmamış, hemşirelik mesleği kadınlar tarafından icra edilmiştir. Bu uygulama hemşireliğin bir kadın mesleği olduğu imajını güçlendirmiştir [2, 57].

Hemşirelik ve bakıcılık yüzyıllardır kadınların mesleği olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Temel olarak hemşirelik; bireylerin, ailelerin ve toplumun sağlığını korumaya ve geliştirmeye yardımcı olan, her koşulda yaşam kalitesini iyileştirmeyi ve yükseltmeyi amaçlayan bir meslektir. Bu nedenle cinsiyet fark etmeksizin tüm bireylerin yapabileceği bir meslektir [58].

Hemşirelik Kanunu'nda 2007 senesinde yapılan bir değişiklikle beraber hemşirelik okullarına erkek öğrencilerin girişine izin verilmiştir. Bu şekilde mesleğe dönük cinsiyet ayrımı söz konusu olmamış ve hukuki açıdan erkeklerin de hemşire

olabilmeleri önünde herhangi bir sakınca kalmamıştır [59]. Amerika Birleşik Devletleri ile İngiltere başta olmak üzere, hemşirelerin varlığı birçok ülkede gözlemlenirken ülkemizde de erkeklerin hemşirelik yapmalarının toplumca kabul edildiği gözlemlenmektedir [60].

Toplum tarafından kişilere cinsiyete dayalı olarak çeşitli roller biçilmekte ve bu çerçevede cinsiyet ayrımcılığı eşitsizliklere sebebiyet vermekte ve birçok hususta olumlu neticeleri doğurmaktadır. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı neticesinde kadınlar sağlık sektöründe çalışmakta ve bu hizmetlerden faydalananlar açısından çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktadır. Kadınların biyolojik cinsiyet farklılıklarından kaynaklanan eşitsizliğin yanı sıra sosyal statü, yoksulluk, toplumsal yapı gereği ikincilleşme ve karar alma mekanizmalarına yetersiz katılım gibi sorunlarla da karşı karşıya kalabilmektedir. Bu sorunlar nedeniyle, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki kadınlar sağlık haklarına yeterince erişememekte ve bazı durumlarda onlara uygulanan cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle hastalık ve ölüm riskiyle karşı karşıya kalmaktadırlar [48]. Kadınların “toplumsal cinsiyet” çerçevesinde karşı karşıya kaldıkları eşitsizlik ve ayrımcılığa dayalı uygulamalar, onların yaşama hakkını bile aramamasına zemin hazırlamıştır [61].

Türkiye’de oluşan toplumsal cinsiyet ayrımcılığının önüne geçilmesinde sağlık çalışanları tarafından yapılması gereken işler ile görevler aşağıdaki gibidir [2, 61].

- Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ile bunun belli başlı nedenleri konusunda bilgi sahibi olmak.

- Konunun çözümüne katkı sağlamak açısından savunuculuk yapmak ve sektörler arasında iş birliği sağlamak.

- Geleneksel uygulamalar, kültürel faktörlerin, hangi cinsiyetin hangi tür alanlarda dezavantajlı olduklarına ilişkin farkındalık oluşturmak.

•Sağlık hizmeti sağlayan kişiler olarak kesinlikle ayrımcılığa dayalı uygulama ile davranışlar sergilememek.

Sağlık hizmeti sunucuları politika, strateji ve uygulamaları “cinsiyet eşitliği” perspektifinden değerlendirebilmelidir [61]. Sağlık çalışanları, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik geleneksel yaklaşımlardan saparak toplumun gelişimine katkıda bulunan ve topluma karşı olumlu tutumlar geliştiren kişiler olarak görülmektedir. Bu anlamda hemşirelerin geleneksel olmayan toplumsal cinsiyet rol ve tutumlarına sahip olmaları, özellikle hastalarla yakın etkileşim içinde olan ve hizmet verenlere eşitlikçi bir yaklaşım sergilemeleri önemlidir [57].

2.6 Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Hemşirelerin Tutumları

Hemşirelik mesleği ve bakım kavramı kadınla özdeşleştirilmiş, kadına özgü bir uğraş alanı olarak kabul edilmektedir. Özellikle hemşirelik mesleğinin kadın olmasının yanı sıra, bakımı sunarken bu işe daha eğilimli olması nedeniyle de erkek mesleğinin olmaktan ayrı görülerek, cinsiyete dayalı ayrışmalara uygun bir zemin oluşturmuştur [58]. Tüm bu durumun yanı sıra eğitim aldıkları ortamda sadece kadınların bulunması, kadın eğitimcilerin çoğunlukta bulunduğu bir gruptan eğitim almaları, cinsiyeti ayrımcılığa olan eğilimlerinin artmasına neden olmuştur [62]. Bu görüşlerin aksine temel olarak hemşirelik birey, aile ve toplumun sağlığını koruma, yardımcı olan ve hastalık durumunda iyileştirme, rehabilite etmesi amacına hizmet eder. Bu gerekçe ile cinsiyet ayrımı yapılmaksızın hem kadın hem de erkeklerin yapabileceği bir meslek olduğu görülmektedir [2, 58]. Hemşirelik kanunundaki 2007 yılındaki değişiklik ile hemşirelik okullarında erkek öğrenci alımı başlayarak, mesleğe yönelik cinsiyetçi ayrımın kaldırılarak, erkeklerinde hemşire unvanı alması sağlanmıştır [3]. Avrupa ve dünyada pek çok ülkede erkek hemşirelerin mesleği

yürüttüğü, Türkiye’de ise artık erkeklerin hemşire olmasının normal karşılandığı gözlenmektedir [60].

Sağlık bakım hizmetinin vazgeçilmez bir parçası olan hemşirelerin de “toplumsal cinsiyet eşitliği” göz önünde bulundurarak, politika, uygulamaları değerlendirmesi gerekmektedir [61]. Hemşirelerin hastalarla yakın iletişimde bulması nedeniyle, hümanizmi meslek felsefesi olarak benimsemesi nedeniyle olumlu toplumsal cinsiyet rol ve tutumlarının sahi olması beklenmektedir. Böylelikle hizmet sundukları topluma hizmet sundukları bireylere eşitlikçi bakış açısıyla yaklaşımlar sergileyebilirler [57]. İlgili literatürde hemşirelerin toplumsal cinsiyete ilişkin tutumlarının değerlendirildiği çalışmaların oldukça sınırlı olduğu saptanmıştır [8]. Bunun yanı sıra üniversite öğrencileri farklı meslek gruplarıyla yapılmış çalışmalarda genel olarak toplumsal cinsiyet eşitliği tutumlarının olumluya yakın bir düzeyde olduğu saptanmıştır [8, 63, 64].

Bölüm 3

GEREÇ VE YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Tipi

Araştırma hemşirelerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

3.2 Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma Mersin ilinde bulunan, Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde çalışan hemşirelerle 2023 yılı Ocak-Şubat ayları arasında yapılmıştır.

3.3 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evreni Mersin ilinde bulunan Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesinde çalışan hemşireler olacaktır. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesinde 1000 hemşire çalışmaktadır. Evren bilindiğinde örnekleme yönteminin kullanılarak hesaplanan en küçük örneklem $\% \pm 5$ hata payıyla, %95'lik bir güven aralığında en az 294 kişi olarak saptanmıştır. Araştırma Toplumsal Cinsiyet Eşitliği konusunda planlandığından örnekleme kadın ve erkek hemşire sayısı eşit olarak alınmıştır. Araştırmaya toplam 297 hemşire gönüllü olarak katılmış, rastgele seçilen 3 erkek hemşirenin verileri eşitliğin sağlanması amacıyla istatistiksel analizlere dahil edilmemiştir. Örnekleme, Ocak-Şubat 2023 tarihlerinde Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesinde hemşire olarak çalışan ve gönüllü olarak veri toplama formunu dolduran bireyler dahil edilmiştir.

3.4 Araştırmanın Değişkenleri

3.4.1 Araştırmanın Bağımsız Değişkenleri

Araştırmanın bağımsız değişkenleri katılımcıların; yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, kişisel ve aile öyküsü, toplumsal cinsiyete yönelik bilgi durumu gibi tanıtıcı özellikler oluşturmuştur [5,9,20,25,58] [Ek-1].

3.4.2 Araştırmanın Bağımlı Değişkeni

Araştırmanın bağımlı değişkenleri Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)'den alınan puanlar oluşturmuştur [58] [Ek-2].

3.5 Veri Toplama Araçları

Veri toplama formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm sosyo-demografik özellikleriyle ilgili 20 soru , ikinci bölümde ise Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ) yer almaktadır.

3.5.1 Tanıtıcı Soru Formu

Bu form; araştırmacı tarafından hazırlanmış, araştırmaya katılan katılımcıların sosyodemografik (yaşı, cinsiyeti, medeni durumu) özelliklerini içeren 20 sorudan oluşmaktadır [5,9,20,25,58] [Ek-1].

3.5.2 Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği, hastanede çalışan hemşirelerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla 2011 yılında Zeyneloğlu ve ark. tarafından geliştirilmiştir. Toplam 38 maddeden oluşan TCRTÖ 0-5 arası puanlanmaktadır. Ölçek eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınan en yüksek değer hemşirelerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük değer ise

hemşirenin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin alt ölçeklerini oluşturan eşitlikçi cinsiyet rolü; kadın ve erkeklerin yaşamdaki rol ve sorumlulukları eşit paylaşımlarını, kadın cinsiyet rolü alt ölçeği; toplum tarafından kadına yüklenen rol ve sorumlulukları ifade etmektedir. Buna ek olarak evlilikte cinsiyet rolü; alt ölçeği toplumun kadın ve erkeğe evlilikte yüklediği rol ve sorumlulukları, geleneksel cinsiyet rolü; toplum tarafından kadın ve erkeğe günlük yaşamda yüklenen rolleri, erkek cinsiyet rolü; toplum tarafından erkeğe yüklenen rol ve sorumlulukları ifade etmektedir.[58]. Ölçeğin geliştirildiği orijinal çalışmada güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alfa) 0,92 olarak verilmiştir [58]. “Kadın cinsiyet rolü” alt boyutunun Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı “0.80” olarak bulunmuştur. “Eşitlikçi cinsiyet rolü”, “evlilikte cinsiyet rolü” ve “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutlarının Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı “0.78” olarak saptanmıştır. “Erkek cinsiyet rolü” alt boyutunun ise, Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı “0.72” dir. Çalışmamızda ise Ölçeğin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısının “0,85” olduğu bulunmuştur [58] [Ek-2].

3.6 Veri Toplama Süreci

Araştırma verilerinin toplanmasında, örnekleme dahil edilme kriterlerine uyan bireylere araştırmanın amacı ve yöntemi konusunda bilgi verilmiştir. Araştırmacı tarafından Ocak-Şubat aylarında üniversite hastanesinin birimleri ziyaret edilerek, tüm birimlerde çalışan gönüllü hemşirelere veri toplama formları dağıtılmış, araştırmayla ilgili açıklamalar yapılmış, araştırmaya katılmayı kabul eden bireylerden yazılı olarak Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu ile yazılı onamları alınmış ve ardından veri formları toplanmıştır.

3.7 Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamına alınan bireylerden elde edilen veriler istatistiksel olarak analiz edilirken SPSS 23.0 kullanılmıştır. TCRTÖ demografik verilere göre farklılık gösterip göstermediği anlamlılık testleri ile analiz edilmiştir. Hangi analizin kullanılacağına karar vermeden önce, verilerin normal dağılıma uyup uymadığı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk sınamaları ile değerlendirilmiştir. Ayrıca verilerin arpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş; -1.5 ile +1.5 aralığında olduğu gözlenmiştir. Normal dağılıma uyan verilerin analizi için ikili karşılaştırmalarda Bağımsız rneklem t testi, ikiden daha fazla değişkenin karşılaştırılmasında ise; ANOVA kullanılmıştır. Anlamlı sonuçlarda Tukey post hoc analizi, Levene testi sonuçlarına göre Horchberg's GT2 post hoc analizi gruplar arası karşılaştırmalar için kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi (p değeri) <0.05 olarak kabul edilmiştir.

3.8 Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmaya katılan hemşirelerden Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu [Ek 3] ile yazılı izin alınmıştır. Araştırmanın Etik Kurul İzni Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu (BAYEK) tarafından 16.11.2022 tarihinde onaylanmıştır [Ek 4]. Araştırmada kullanılan TCRTÖ leği için ölçek yazarından mail yoluyla izin alınmıştır [Ek 5].

3.9 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sonuçları Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde alışan hemşireler için genellenebilir. Ayrıca bu araştırmanın tek bir kurumda gerçekleştirilmesi sınırlılığını oluşturmaktadır.

Bölüm 4

BULGULAR

Tablo 1: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri (N=294)

Sosyo-Demografik Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)	
Cinsiyet	Kadın	147	50,0
	Erkek	147	50,0
Yaş	23-27 yaş	74	25,2
	28-32 yaş	70	23,8
	33-38 yaş	79	26,9
	39-55 yaş	71	24,1
Medeni Durum	Evli	184	62,6
	Bekar	110	37,4
Mezun Olunan Program	Lise	28	9,5
	Ön lisans	37	12,6
	Lisans	198	67,3
	Yüksek lisans	31	10,5
Hemşirelik Deneyim	0-5 yıl	86	29,3
	6-10 yıl	111	37,8
	11-15 yıl	55	18,7
	16-20 yıl	26	8,8
	20 yıl ve üzeri	16	5,4
Toplam	294	100,0	

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların %50'sinin erkek ve kadın, %26,9'unun 33-38 yaş, %62,6'sının evli, %67,3'ünün lisans mezunu, %37,8'inin 6-10 yıl hemşirelik deneyimi olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Evlilik ve Aile Durumuna İlişkin Özellikleri (N=294)

Evlilik ve Aile Özellikleri		Sayı (n)	Yüzde (%)
Aile Tipi	Çekirdek	236	80,3
	Geniş	44	15,0
	Tek ebeveyn	14	4,8
Evlenme Şekli	Bekar	110	37,4
	Görücü, önceden tanımadan	5	1,7
	Görücü, sonradan anlaşarak	32	10,9
	Kendimiz tanışıp anlaşarak	147	50,0
Evlilik Süresi	Bekar	110	37,4
	1-5 yıl	64	21,8
	6-10 yıl	59	20,1
	11-15 yıl	41	13,9
	16 yıl ve üzeri	20	6,8
Çocuk	Evet	157	53,4
	Hayır	137	46,6
Çocuk Sayısı	Hiç	137	46,6
	1 çocuk	53	18,0
	2 çocuk	83	28,2
	3 çocuk ve üzeri	21	7,1
Doğulan Bölge	Akdeniz	202	68,7
	Güneydoğu anadolu	12	4,1
	Ege	15	5,1
	Doğu anadolu	15	5,1
	İç anadolu	44	15,0
	Marmara	3	1,0
Yaşadığınız Yerleşim Yeri	İl	239	81,3
	İlçe	45	15,3
	Köy	10	3,4
Kardeş Sayısı	Hiç	3	1,0
	1 kardeş	41	13,9
	2 kardeş	128	43,5
	3 kardeş	65	22,1
	4 kardeş	21	7,1
	5 ve üzeri	36	12,2
Toplam		294	100,0

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların; %80,3'ünün çekirdek aileye sahip olduğu, %50'sinin kendi tanışıp evlendiği, %21,8'inin 1-5 yıl evli olduğu, %53,4'ünün çocuk sahibi olduğu, %28,2'sinin 2 çocuk sahibi olduğu, %68,7'sinin

Akdeniz bölgesinde, %81,3'ünün İl'de yaşadığı, %43,5'inin 2 kardeşe sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların Anne-Baba Öğrenim Düzeylerine İlişkin Özellikleri (N=294)

Anne-Baba Öğrenim Düzeylerine Yönelik Özellikleri		Sayı (n)	Yüzde (%)
Anne Öğrenim	Okuryazar değil	22	7,5
	Okuryazar	42	14,3
	İlkokul	106	36,1
	Ortaokul	53	18,0
	Lise	54	18,4
	Üniversite	17	5,8
Baba Öğrenim	Okuryazar değil	10	3,4
	Okuryazar	33	11,2
	İlkokul	74	25,2
	Ortaokul	74	25,2
	Lise	57	19,4
	Üniversite	46	15,6
Toplam		294	100,0

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların %36,1'inin anne öğrenim düzeyinin ilkokul, %25,2'sinin baba öğrenim düzeyinin ilkokul ve ortaokul olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Eğitimi Alma, Değerli Hissetme ve Cinsiyet Zorluğu Yaşama Durumlarına İlişkin Özellikler (N=294)

Toplumsal cinsiyet konusuna ilişkin özellikleri		Sayı (n)	Yüzde (%)
Toplumsal Cinsiyet Eğitimi	Evet	139	47,3
	Hayır	155	52,7
Değerli Hissetme	Değerli	139	47,3
	Kararsız	111	37,8
	Değersiz	44	15,0
Cinsiyet Zorluğu	Evet	132	44,9
	Hayır	162	55,1
Total		294	100,0

Tablo 4'te katılımcıların %52,7'sinin toplumsal cinsiyet eğitimi almadığı, %47,3'ünün kendisini değersiz hissettiği, %55,1'inin cinsiyet zorluğu yaşamadığı belirlenmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puan Ortalamaları (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü				
Ölçeği ve Alt Boyutları	Min	Max	Ort	SS
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	13	40	31,95	5,51
Kadın Cinsiyet Rolü	12	40	29,55	5,11
Evlilikte Cinsiyet Rolü	20	40	34,25	4,16
Geleneksel Cinsiyet Rolü	14	40	28,35	5,32
Erkek Cinsiyet Rolü	12	30	24,98	3,57
TCRTÖ Genel	100	190	149,08	17,589

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların toplumsal cinsiyet ölçeği ve alt ölçek puan ortalamalarının; eşitlikçi cinsiyet rolü alt boyutundan ortalama $31,95 \pm 5,51$, kadın cinsiyet alt rolü boyutundan ortalama $29,55 \pm 5,11$ puan, evlilikte cinsiyet rolü alt boyutundan ortalama $34,25 \pm 4,16$, geleneksel cinsiyet rolü alt boyutundan ortalama $28,35 \pm 5,32$, erkek cinsiyet rolü alt boyutundan ortalama $24,98 \pm 3,57$ puan aldıkları tespit edilmiştir. Alınabilecek en düşük puanın 38, en yüksek puanın 190 olduğu ölçek genelinde ise $149 \pm 17,58$ (min:100 max: 190) ortalama puan elde edilmiştir.

Tablo 6: Katılımcıların Cinsiyetine Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt						
Boyutları	Cinsiyet	n	Ort.	S.S.	t	p
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Kadın	147	32,77	5,17	2,57	0,011*
	Erkek	147	31,13	5,74		
Kadın Cinsiyet Rolü	Kadın	147	30,08	5,16	1,79	0,073
	Erkek	147	29,01	5,02		
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Kadın	147	34,94	4,08	2,86	0,005*
	Erkek	147	33,56	4,15		
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Kadın	147	28,58	5,47	,72	0,470
	Erkek	147	28,13	5,17		
Erkek Cinsiyet Rolü	Kadın	147	25,58	3,02	2,90	0,004*
	Erkek	147	24,38	3,97		
TCRTÖ Genel	Kadın	147	151,95	16,97	2,82	0,005*
	Erkek	147	146,22	17,78		

* p<0.05

Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların cinsiyetine göre kadın cinsiyet rolü ve geleneksel cinsiyet rolü alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Katılımcıların cinsiyetine göre toplumsal cinsiyet rolü ölçeği ve alt boyutları değerlendirildiğinde; eşitlikçi cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolü alt boyutlarında ve TCRTÖ genelinde istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0,05$). Sonuçlara göre; kadınların eşitlikçi cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü erkeklerle göre anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Ölçek genelinde ise kadınların erkeklerle göre anlamlı derecede yüksek puana sahip olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Tablo 7: Katılımcıların Yaşlarına Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Boyutları	Yaş grupları	n	Ort.	S.S.	f	p	Fark
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	23-27 yaş	74	30,77	6,23	3,510	0,016*	4>1
	28-32 yaş	70	31,54	5,01			
	33-38 yaş	79	31,91	5,51			
	39-55 yaş	71	33,62	4,87			
Kadın Cinsiyet Rolü	23-27 yaş	74	28,93	4,99	0,675	0,568	
	28-32 yaş	70	30,13	4,73			
	33-38 yaş	79	29,67	4,95			
	39-55 yaş	71	29,48	5,77			
Evlilikte Cinsiyet Rolü	23-27 yaş	74	33,85	4,23	1,211	0,306	
	28-32 yaş	70	34,09	4,32			
	33-38 yaş	79	34,05	4,17			
	39-55 yaş	71	35,06	3,90			
Geleneksel Cinsiyet Rolü	23-27 yaş	74	28,53	5,27	0,077	0,972	
	28-32 yaş	70	28,36	5,18			
	33-38 yaş	79	28,13	5,40			
	39-55 yaş	71	28,42	5,50			
Erkek Cinsiyet Rolü	23-27 yaş	74	24,55	3,57	0,735	0,532	
	28-32 yaş	70	24,87	3,61			
	33-38 yaş	79	25,39	3,48			
	39-55 yaş	71	25,07	3,66			
TCRTÖ Genel	23-27 yaş	74	146,64	17,69	0,982	0,402	
	28-32 yaş	70	148,99	16,98			
	33-38 yaş	79	149,15	17,52			
	39-55 yaş	71	151,65	18,16			

* p<0.05 ** p<0.05

Tablo 7’de katılımcıların yaşlarına göre kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasından istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0.05$). Katılımcıların yaşlarına göre eşitlikçi cinsiyet rolü alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Levene testi sonuçlarına göre Tukey post hoc analizi uygulanmıştır. Sonuçlara göre; 39-55 yaş bireylerin eşitlikçi cinsiyet rolleri, 23-27 yaş arasındaki bireylere göre yüksek bulunmuştur.

Tablo 8: Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Boyutları						
Boyutları	Eğitim	n	Ort.	S.S.	F	p
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Lise	28	31,93	3,99	0,827	0,480
	Önlisans	37	32,38	4,41		
	Lisans	198	31,67	6,06		
	Yükseklisans	31	33,26	3,99		
Kadın Cinsiyet Rolü	Lise	28	28,00	6,03	1,270	0,285
	Önlisans	37	30,19	4,37		
	Lisans	198	29,53	4,92		
	Yükseklisans	31	30,29	6,10		
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Lise	28	33,11	4,76	2,123	0,097
	Önlisans	37	35,62	2,64		
	Lisans	198	34,14	4,24		
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Lise	28	27,82	6,17	,319	0,812
	Önlisans	37	28,41	5,49		
	Lisans	198	28,30	5,29		
	Yükseklisans	31	29,13	4,58		
Erkek Cinsiyet Rolü	Lise	28	24,14	3,56	2,177	0,091
	Önlisans	37	26,19	2,81		
	Lisans	198	24,82	3,71		
	Yükseklisans	31	25,32	3,24		
TCRTÖ Genel	Lise	28	145,00	19,104	1,507	0,213
	Önlisans	37	152,78	13,497		
	Lisans	198	148,45	18,261		
	Yükseklisans	31	152,39	15,444		

Tablo 8 incelendiğinde eğitim düzeyine göre toplumsal cinsiyet rolü ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında değerlendirildiğinde; istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p < 0.05$). Buna göre toplumsal cinsiyet rollerinin eğitim değişkenine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Tablo 9: Katılımcıların Mesleki Deneyim Süresine Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Karşılaştırılması(N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Boyutları							
Boyutları	Deneyim	n	Ort.	S.S.	f	P	Fark
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	0-5 yıl	86	30,90	5,88	3,043	0,018*	4>1
	6-10 yıl	111	31,50	5,55			
	11-15 yıl	55	32,95	5,18			
	16-20 yıl	26	34,46	3,95			
	20 yıl ve üzeri	16	33,19	5,08			
Kadın Cinsiyet Rolü	0-5 yıl	86	29,67	4,81	0,214	0,930	
	6-10 yıl	111	29,56	4,81			
	11-15 yıl	55	29,24	5,29			
	16-20 yıl	26	29,19	6,41			
	20 yıl ve üzeri	16	30,44	6,22			
Evlilikte Cinsiyet Rolü	0-5 yıl	86	33,90	4,30	1,100	0,357	
	6-10 yıl	111	33,90	4,22			
	11-15 yıl	55	34,87	3,59			
	16-20 yıl	26	35,00	3,81			
	20 yıl ve üzeri	16	35,25	5,23			
Geleneksel Cinsiyet Rolü	0-5 yıl	86	28,50	5,02	0,126	0,973	
	6-10 yıl	111	28,40	5,53			
	11-15 yıl	55	27,91	5,05			
	16-20 yıl	26	28,46	5,78			
	20 yıl ve üzeri	16	28,63	6,03			
Erkek Cinsiyet Rolü	0-5 yıl	86	24,71	3,66	0,850	0,495	
	6-10 yıl	111	24,86	3,63			
	11-15 yıl	55	25,62	2,99			
	16-20 yıl	26	25,46	3,79			
	20 yıl ve üzeri	16	24,31	4,20			
TCRTÖ Genel	0-5 yıl	86	147,67	16,92	0,655	0,624	
	6-10 yıl	111	148,22	18,05			
	11-15 yıl	55	150,58	16,06			
	16-20 yıl	26	152,58	18,48			
	20 yıl ve üzeri	16	151,81	21,84			

*p<0.05

Tablo 9’da katılımcıların hemşirelik deneyimine göre toplumsal cinsiyet rolü ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında; kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolünde istatistiksel olarak anlamlı

bir farkın olmadığı belirlenmiştir ($p<0.05$). Katılımcıların; eşitlikçi cinsiyet rolü alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Levene testi sonuçlarına göre Horchberg's GT2 post hoc analizi uygulanmıştır. Sonuçlara göre; 16-20 yıl deneyimi olan bireylerin eşitlikçi cinsiyet rolleri, 0-5 yıl deneyimi olan bireylere göre daha ileri düzeyde bulunmuştur

Tablo 10: Katılımcıların Aile Şekline Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Boyutları							
Boyutları	Aile	n	Ort.	S.S.	F	p	Fark
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Çekirdek	236	32,16	5,24	3,07	0,048*	2<1,3
	Geniş	44	30,25	6,72			
	Tek ebeveyn	14	33,79	4,98			
Kadın Cinsiyet Rolü	Çekirdek	236	29,68	4,98	3,43	0,034*	3>2
	Geniş	44	28,09	5,24			
	Tek ebeveyn	14	31,93	6,01			
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Çekirdek	236	34,33	4,17	0,31	0,734	
	Geniş	44	33,80	3,79			
	Tek ebeveyn	14	34,29	5,32			
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Çekirdek	236	28,34	5,42	0,03	0,964	
	Geniş	44	28,50	4,72			
	Tek ebeveyn	14	28,07	5,63			
Erkek Cinsiyet Rolü	Çekirdek	236	25,08	3,63	0,60	0,545	
	Geniş	44	24,43	3,07			
	Tek ebeveyn	14	25,00	4,09			
TCRTÖ Genel	Çekirdek	236	149,59	17,41	1,61	0,201	
	Geniş	44	145,07	16,96			
	Tek ebeveyn	14	153,07	21,31			

* $p<0,05$

Tablo 10 incelendiğinde katılımcıların aile şekline göre evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolü alt ölçekleri ve toplumsal cinsiyet rolü ölçeği toplam puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p<0.05$). Katılımcıların alt ölçek puanları karşılaştırıldığında; eşitlikçi cinsiyet rolü ve kadın cinsiyet rolü alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Levene testi sonuçlarına göre Horchberg's GT2 post hoc analizi uygulanmıştır. Sonuçlara göre; geniş ailelerin eşitlikçi cinsiyet rolü çekirdek aile ve tek ebeveynlere göre daha düşük bulunmuştur. Tek ebeveynli ailenin geniş aileye göre kadın cinsiyet rolünün daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 11: Medeni Duruma Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Boyutları	Medeni		n	Ort.	S.S.	t	p
	Durum						
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Evli	184	32,31	5,22	1,453	0,147	
	Bekar	110	31,35	5,96			
Kadın Cinsiyet Rolü	Evli	184	29,63	5,06	0,358	0,720	
	Bekar	110	29,41	5,21			
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Evli	184	34,51	4,10	1,352	0,177	
	Bekar	110	33,83	4,25			
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Evli	184	28,52	5,40	0,700	0,485	
	Bekar	110	28,07	5,19			
Erkek Cinsiyet Rolü	Evli	184	25,27	3,57	1,819	0,070	
	Bekar	110	24,49	3,53			
TCRTÖ Genel	Evli	184	150,24	17,44	1,462	0,145	
	Bekar	110	147,15	17,69			

Tablo 11 incelendiğinde katılımcıların medeni duruma göre toplumsal cinsiyet rolü ölçeği ve alt boyutları değerlendirildiğinde; istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p < 0.05$). Buna göre toplumsal cinsiyet rollerinin medeni durum değişkenine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Tablo 12: Evlenme Şekline Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Boyutları							
Evlenme Şekli	n	Ort.	S.S.	F	p	Fark	
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Görücü, önceden tanımadan	5	31,60	5,030	1,198	0,304	
	Görücü, sonradan anlaşarak	32	31,06	5,217			
	Kendimiz tanışıp anlaşarak	147	32,61	5,219			
Kadın Cinsiyet Rolü	Görücü, önceden tanımadan	5	20,40	5,771	9,794	0,000*	1<2,3
	Görücü, sonradan anlaşarak	32	30,63	4,022			
	Kendimiz tanışıp anlaşarak	147	29,73	4,971			
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Görücü, önceden tanımadan	5	32,20	4,550	1,456	0,236	
	Görücü, sonradan anlaşarak	32	35,31	3,187			
	Kendimiz tanışıp anlaşarak	147	34,41	4,249			
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Görücü, önceden tanımadan	5	23,60	5,459	2,275	0,106	
	Görücü, sonradan anlaşarak	32	29,06	4,593			
	Kendimiz tanışıp anlaşarak	147	28,57	5,510			
Erkek Cinsiyet Rolü	Görücü, önceden tanımadan	5	23,60	1,140	1,809	0,167	
	Görücü, sonradan anlaşarak	32	26,22	3,056			
	Kendimiz tanışıp anlaşarak	147	25,12	3,705			
TCRTÖ Genel	Görücü, önceden tanımadan	5	131,40	11,437	3,209	0,043*	1<2,3
	Görücü, sonradan anlaşarak	32	152,28	12,829			
	Kendimiz tanışıp anlaşarak	147	150,44	18,196			

*p<0,05

Tablo 12 incelendiğinde katılımcıların evlenm şekline göre eşitlikçi cinsiyet rolü evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolü alt ölçekleri ve

toplumsal cinsiyet rolü ölçeği toplam puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p<0.05$). Ayrıca katılımcıların evlenme şekline göre toplumsal cinsiyet rolü ölçeği ve alt boyutları değerlendirildiğinde; kadın cinsiyet rolü alt boyutunda ve TCRTÖ genelinde istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Levene testi sonuçlarına göre Tukey post hoc analizi uygulanmıştır. Sonuçlara göre; önceden tanımadan görücü usulü evlenenlerin, diğer evlilik türlerine göre kadın cinsiyet rolünün ve TCRTÖ puanının daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 13: Katılımcıların Evlilik Süresine Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Boyutları						
Boyutları	Evlilik Süresi	n	Ort.	S.S.	f	p
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	1- 5 yıl	64	31,28	5,50	2,130	0,098
	6-10 yıl	59	33,03	4,77		
	11-15 yıl	41	31,98	5,03		
	16 ve üzeri	20	34,15	5,47		
Kadın Cinsiyet Rolü	1- 5 yıl	64	30,05	4,83	0,836	0,476
	6-10 yıl	59	29,69	4,43		
	11-15 yıl	41	29,68	4,67		
	16 ve üzeri	20	28,00	7,78		
Evlilikte Cinsiyet Rolü	1- 5 yıl	64	33,72	4,44	1,994	0,117
	6-10 yıl	59	34,88	3,81		
	11-15 yıl	41	34,41	3,98		
	16 ve üzeri	20	36,10	3,71		
Geleneksel Cinsiyet Rolü	1- 5 yıl	64	28,34	5,34	0,770	0,512
	6-10 yıl	59	29,05	5,04		
	11-15 yıl	41	28,78	5,18		
	16 ve üzeri	20	27,00	6,95		
Erkek Cinsiyet Rolü	1- 5 yıl	64	25,19	3,45	0,875	0,455
	6-10 yıl	59	25,83	3,37		
	11-15 yıl	41	24,68	3,85		
	16 ve üzeri	20	25,10	3,99		
TCRTÖ Genel	1- 5 yıl	64	148,58	17,65	,538	0,657
	6-10 yıl	59	152,49	16,19		
	11-15 yıl	41	149,54	16,99		
	16 ve üzeri	20	150,35	21,75		

Tablo 13 incelendiğinde evlilik süresine göre toplumsal cinsiyet rolü ölçeği ve alt boyutları değerlendirildiğinde; istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Buna göre toplumsal cinsiyet rollerinin evlilik süresi değişkenine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Tablo 14: Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması Değerlendirilmesi (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Boyutları	Çocuk sahibi olma durumu	n	Ort.	S.S.	t	p
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Evet	157	32,20	5,16	0,847	0,398
	Hayır	137	31,66	5,90		
Kadın Cinsiyet Rolü	Evet	157	29,38	5,07	-,593	0,554
	Hayır	137	29,74	5,17		
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Evet	157	34,09	4,40	-,715	0,475
	Hayır	137	34,44	3,88		
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Evet	157	28,07	5,47	-,979	0,329
	Hayır	137	28,68	5,13		
Erkek Cinsiyet Rolü	Evet	157	25,14	3,70	0,823	0,411
	Hayır	137	24,80	3,42		
TCRTÖ Genel	Evet	157	148,89	17,78	-,204	,0838
	Hayır	137	149,31	17,45		

Tablo 14 incelendiğinde katılımcıların çocuk sahibi olma durumuna göre toplumsal cinsiyet rolü ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları puan değerlendirildiğinde; istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p < 0.05$). Buna göre toplumsal cinsiyet rollerinin çocuk sahibi olma değişkenine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Tablo 15: Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Boyutları	Çocuk Sayı	n	Ort.	S.S.	f	p	Fark
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Hiç	137	31,66	5,90	0,959	0,413	
	1 çocuk	53	32,25	4,48			
	2 çocuk	83	31,78	5,56			
	3 çocuk ve üzeri	21	33,76	5,01			
Kadın Cinsiyet Rolü	Hiç	137	29,74	5,17	2,894	0,036*	4<1,2,3
	1 çocuk	53	29,51	4,29			
	2 çocuk	83	30,04	5,11			
	3 çocuk ve üzeri	21	26,48	5,91			
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Hiç	137	34,44	3,88	0,488	0,691	
	1 çocuk	53	34,32	4,08			
	2 çocuk	83	34,14	4,28			
	3 çocuk ve üzeri	21	33,29	5,67			
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Hiç	137	28,68	5,13	1,103	0,348	
	1 çocuk	53	27,70	5,06			
	2 çocuk	83	28,63	5,31			
	3 çocuk ve üzeri	21	26,81	6,92			
Erkek Cinsiyet Rolü	Hiç	137	24,80	3,42	0,497	0,685	
	1 çocuk	53	24,81	3,47			
	2 çocuk	83	25,24	3,72			
	3 çocuk ve üzeri	21	25,57	4,29			
TCRTÖ Genel	Hiç	137	149,31	17,46	0,298	0,827	
	1 çocuk	53	148,58	14,98			
	2 çocuk	83	149,83	18,26			
	3 çocuk ve üzeri	21	145,90	22,26			

Tablo 15 incelendiğinde katılımcıların çocuk sayısına göre eşitlikçi cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolü alt ölçekleri ve toplumsal cinsiyet rolü ölçeği toplam puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p<0.05$). Katılımcıların alt ölçek puanları karşılaştırıldığında; kadın cinsiyet rolü alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark

tespit edilmiştir ($p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Levene testi sonuçlarına göre Tukey post hoc analizi uygulanmıştır. Sonuçlara göre; 3 çocuk ve üzeri olanların kadın cinsiyet rolü daha az çocuk sahibi olanlara göre düşük bulunmuştur.

Tablo 16: Katılımcıların Yaşanan Yere Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Boyutları						
Boyutları	Yaşanan yer	n	Ort.	S.S.	f	p
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	İl	239	31,81	5,64	0,527	0,591
	İlçe	45	32,40	4,61		
	Köy	10	33,30	6,41		
Kadın Cinsiyet Rolü	İl	239	29,62	5,23	0,851	0,428
	İlçe	45	28,84	4,52		
	Köy	10	31,00	4,61		
Evlilikte Cinsiyet Rolü	İl	239	34,18	4,26	0,496	0,609
	İlçe	45	34,36	3,79		
	Köy	10	35,50	3,53		
Geleneksel Cinsiyet Rolü	İl	239	28,43	5,39	0,983	0,376
	İlçe	45	27,58	5,16		
	Köy	10	30,00	3,97		
Erkek Cinsiyet Rolü	İl	239	24,94	3,64	2,086	0,126
	İlçe	45	24,71	3,21		
	Köy	10	27,20	2,97		
TCRTÖ Genel	İl	239	148,97	17,99	1,122	0,327
	İlçe	45	147,89	15,25		
	Köy	10	157,00	17,05		

Tablo 16 incelendiğinde katılımcıların yaşadıkları yere göre toplumsal cinsiyet rolü ölçeği ve alt ölçek puanları karşılaştırıldığında; istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p>.05$). Buna göre toplumsal cinsiyet rollerinin yaşanan yere göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Tablo 17: Katılımcıların Yaşadıkları Bölgeye Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanları Karşılaştırılması (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Boyutları						
Boyutları	Bölge	n	Ort.	S.S.	f	p
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Akdeniz	202	32,20	5,32	0,510	0,801
	Güneydoğu A.	12	31,08	7,54		
	Ege	15	30,27	5,17		
	Doğu A.	15	32,13	5,89		
	İç Anadolu	44	31,82	5,95		
	Marmara	3	29,33	7,37		
	Karadeniz	3	30,33	3,21		
Kadın Cinsiyet Rolü	Akdeniz	202	29,89	5,00	1,501	0,178
	Güneydoğu A.	12	28,67	6,14		
	Ege	15	29,13	3,27		
	Doğu A.	15	31,47	5,71		
	İç Anadolu	44	27,91	5,45		
	Marmara	3	29,67	6,02		
	Karadeniz	3	26,67	4,16		
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Akdeniz	202	34,35	4,32	1,095	0,365
	Güneydoğu A.	12	32,50	4,75		
	Ege	15	33,53	3,85		
	Doğu A.	15	35,60	3,37		
	İç Anadolu	44	34,39	3,65		
	Marmara	3	32,67	1,15		
	Karadeniz	3	31,00	2,64		
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Akdeniz	202	28,79	5,42	1,650	0,133
	Güneydoğu A.	12	25,58	6,02		
	Ege	15	28,47	5,33		
	Doğu A.	15	28,27	4,18		
	İç Anadolu	44	27,70	4,82		
	Marmara	3	23,00	4,35		
	Karadeniz	3	24,67	3,05		
Erkek Cinsiyet Rolü	Akdeniz	202	25,05	3,69	,497	0,811
	Güneydoğu A.	12	24,58	3,20		
	Ege	15	24,67	4,85		
	Doğu A.	15	25,20	2,95		
	İç Anadolu	44	25,02	2,78		
	Marmara	3	21,67	,57		
	Karadeniz	3	24,67	6,11		
TCRTÖ Genel	Akdeniz	202	150,29	18,04	1,233	0,289
	Güneydoğu A.	12	142,42	18,80		
	Ege	15	146,07	18,24		
	Doğu A.	15	152,67	13,75		
	İç Anadolu	44	146,84	16,38		
	Marmara	3	136,33	5,13		
	Karadeniz	3	137,33	8,32		

Tablo 17 incelendiğinde katılımcıların yaşadıkları bölgeye göre toplumsal cinsiyet rolü ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları puan değerlendirildiğinde; istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Buna göre toplumsal cinsiyet rollerinin yaşanan bölgeye göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Tablo18: Katılımcıların Kardeş Sayısına Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği, Alt Boyutları						
	Kardeş	n	Ort.	S.S.	f	p
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Hiç	3	32,33	2,08	1,374	0,234
	1 kardeş	41	33,51	4,65		
	2 kardeş	128	31,44	6,17		
	3 kardeş	65	32,48	4,76		
	4 kardeş	21	32,38	4,68		
	5 ve üzeri	36	30,75	5,61		
Kadın Cinsiyet Rolü	Hiç	3	34,33	5,13	0,931	0,461
	1 kardeş	41	29,98	5,22		
	2 kardeş	128	29,14	5,12		
	3 kardeş	65	29,32	4,88		
	4 kardeş	21	30,14	5,15		
	5 ve üzeri	36	30,17	5,35		
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Hiç	3	32,67	7,50	1,236	0,292
	1 kardeş	41	34,80	3,80		
	2 kardeş	128	33,80	4,27		
	3 kardeş	65	35,14	3,71		
	4 kardeş	21	34,29	4,00		
	5 ve üzeri	36	33,72	4,67		
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Hiç	3	27,33	5,50	0,374	0,866
	1 kardeş	41	28,02	6,27		
	2 kardeş	128	28,69	5,07		
	3 kardeş	65	27,71	5,08		
	4 kardeş	21	28,57	5,14		
	5 ve üzeri	36	28,67	5,72		
Erkek Cinsiyet Rolü	Hiç	3	24,67	,57	0,591	0,707
	1 kardeş	41	25,20	3,58		
	2 kardeş	128	24,66	3,93		
	3 kardeş	65	25,43	3,15		
	4 kardeş	21	25,57	3,32		
	5 ve üzeri	36	24,75	3,26		
TCRTÖ Genel	Hiç	3	151,33	18,23	0,428	0,829
	1 kardeş	41	151,51	17,92		
	2 kardeş	128	147,73	18,93		
	3 kardeş	65	150,08	15,07		
	4 kardeş	21	150,95	17,25		
	5 ve üzeri	36	148,06	17,28		

Tablo 18 incelendiğinde katılımcıların kardeş sayısına göre toplumsal cinsiyet rolü ölçeği ve alt ölçek puanları değerlendirildiğinde; istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Buna göre toplumsal cinsiyet rollerinin kardeş sayısına göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Tablo 19: Katılımcıların Anne Öğrenim Düzeyine Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği, Alt Boyutları		Anne Öğrenim	n	Ort.	S.S.	F	p	Fark
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Okuryazar değil		22	29,27	6,73	2,433	0,035*	1<6
	Okuryazar		42	31,19	5,08			
	İlkokul		106	32,77	5,16			
	Ortaokul		53	31,02	6,62			
	Lise		54	32,37	4,81			
	Üniversite		17	33,71	4,10			
Kadın Cinsiyet Rolü	Okuryazar değil		22	30,36	5,04	0,313	0,905	
	Okuryazar		42	29,36	5,41			
	İlkokul		106	29,58	5,22			
	Ortaokul		53	28,94	4,98			
	Lise		54	29,87	5,19			
	Üniversite		17	29,65	4,37			
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Okuryazar değil		22	33,23	5,24	0,990	0,424	
	Okuryazar		42	33,43	4,46			
	İlkokul		106	34,29	4,39			
	Ortaokul		53	34,36	3,67			
	Lise		54	35,02	3,77			
	Üniversite		17	34,59	2,76			
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Okuryazar değil		22	27,36	4,77	0,501	0,775	
	Okuryazar		42	28,88	5,00			
	İlkokul		106	28,06	6,20			
	Ortaokul		53	28,25	4,77			
	Lise		54	29,07	4,80			
	Üniversite		17	28,24	3,99			
Erkek Cinsiyet Rolü	Okuryazar değil		22	24,91	3,51	1,039	0,395	
	Okuryazar		42	24,62	3,43			
	İlkokul		106	25,55	3,44			
	Ortaokul		53	24,68	3,67			
	Lise		54	24,81	3,54			
	Üniversite		17	23,88	4,51			
TCRTÖ Genel	Okuryazar değil		22	145,14	18,91	0,655	0,658	
	Okuryazar		42	147,48	15,41			
	İlkokul		106	150,25	19,34			
	Ortaokul		53	147,25	17,38			
	Lise		54	151,15	16,93			
	Üniversite		17	150,06	11,62			

*p<0,05

Tablo 19 incelendiğinde katılımcıların anne eğitim düzeyine göre kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolü alt ölçekleri ve toplumsal cinsiyet rolü ölçeği toplam puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p<0.05$). Katılımcıların anne eğitim düzeyine göre eşitlikçi cinsiyet rolü alt ölçeğinden aldıkları puanda istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Levene testi sonuçlarına göre Tukey post hoc analizi uygulanmıştır. Sonuçlara göre; okuryazar olmayanların, üniversite mezunlarına göre eşitlikçi cinsiyet rollerinin düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 20: Katılımcıların Baba Öğrenim Düzeyine Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Baba Ölçeği, Alt Ölçek Boyutları		n	Ort.	S.S.	f	p	Fark
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Okuryazar değil	10	24,40	6,62	4,782	0,000	1<2,3,4,5,6
	Okuryazar	33	31,15	4,84			
	İlkokul	74	32,77	5,39			
	Ortaokul	74	31,68	6,20			
	Lise	57	32,44	5,08			
	Üniversite	46	32,67	3,93			
Kadın Cinsiyet Rolü	Okuryazar değil	10	27,20	4,63	0,714	0,614	
	Okuryazar	33	29,70	4,29			
	İlkokul	74	29,08	5,67			
	Ortaokul	74	30,04	5,29			
	Lise	57	29,81	5,34			
	Üniversite	46	29,59	4,21			
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Okuryazar değil	10	30,10	3,47	3,435	0,005	1<2,3,4,5,6
	Okuryazar	33	33,61	4,38			
	İlkokul	74	33,99	4,40			
	Ortaokul	74	34,15	4,16			
	Lise	57	35,47	3,92			
	Üniversite	46	34,70	3,45			
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Okuryazar değil	10	26,90	3,66	1,061	0,382	
	Okuryazar	33	28,91	4,58			
	İlkokul	74	27,57	6,49			
	Ortaokul	74	28,05	4,81			
	Lise	57	29,37	5,39			
	Üniversite	46	28,76	4,57			
Erkek Cinsiyet Rolü	Okuryazar değil	10	23,10	3,14	0,802	0,549	
	Okuryazar	33	24,42	3,58			
	İlkokul	74	25,16	3,53			
	Ortaokul	74	25,16	3,55			
	Lise	57	25,09	3,76			
	Üniversite	46	25,07	3,54			

Tablo 20: Katılımcıların Baba Öğrenim Düzeyine Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması (N=294) (devam)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği, Alt Boyutları	Baba Öğrenim	n	Ort.	S.S.	f	p	Fark
TCRTÖ Genel	Okuryazar değil	10	131,70	13,18	2,503	0,031	1<2,3,4,5,6
	Okuryazar	33	147,79	15,21	147,79	15,21	
	İlkokul	74	148,57	19,91	148,57	19,91	
	Ortaokul	74	149,08	17,32	149,08	17,32	
	Lise	57	152,18	18,74	152,18	18,74	
	Üniversite	46	150,78	12,77	150,78	12,77	

*p<0,05

Tablo 20 incelendiğinde katılımcıların baba eğitim düzeyine göre kadın cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolü alt ölçekleri toplam puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). Katılımcıların baba eğitim düzeyine göre eşitlikçi cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü alt boyutlarında ve TCRTÖ genelinde istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Levene testi sonuçlarına göre Gabriel post hoc analizi uygulanmıştır. Sonuçlara göre; babası okuryazar okuryazar olmayanların diğer tüm gruplara göre eşitlikçi cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü ve TCRTÖ puanı daha düşük düzeyde bulunmuştur.

Tablo 21: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Eğitimi Alma Durumuna Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği, Alt Boyutları	Eğitim		Ort.	S.S.	t	p*
	alma durumu	n				
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Evet	139	31,27	6,01	-2,019	0,044
	Hayır	155	32,56	4,96		
Kadın Cinsiyet Rolü	Evet	139	30,14	5,16	1,878	0,061
	Hayır	155	29,02	5,02		
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Evet	139	34,06	4,45	-,728	0,467
	Hayır	155	34,42	3,90		
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Evet	139	28,51	5,21	,479	0,632
	Hayır	155	28,21	5,42		
Erkek Cinsiyet Rolü	Evet	139	24,52	4,07	-2,108	0,036
	Hayır	155	25,39	3,01		
TCRTÖ Genel	Evet	139	148,50	19,11	-,540	0,590
	Hayır	155	149,61	16,14		

*p<0,05

Tablo 21 incelendiğinde katılımcıların toplumsal cinsiyet eğitimi alma durumuna göre kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü,ve geleneksel cinsiyet rolü, toplumsal cinsiyet rolü ölçeği toplam puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir (p<0.05). Ayrıca katılımcıların toplumsal cinsiyet eğitimi alma durumuna göre eşitlikçi cinsiyet rolü,erkek cinsiyet rolü alt ölçekleri toplam puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (p<0,05). Sonuçlara göre eğitim alanların eşitlikçi cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rol puanları daha düşük bulunmuştur.

Tablo 22: Katılımcıların Değerli Hissetme Durumuna Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği, Alt Boyutları	Değerli Hissetme Durumu	n	Ort.	S.S.	f	p
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Değerli hissetme	139	31,62	5,65	0,999	0,370
	Kararsız	111	32,53	5,41		
	Değersiz hissetme	44	31,52	5,34		
Kadın Cinsiyet Rolü	Değerli hissetme	139	29,29	5,07	0,322	0,725
	Kararsız	111	29,76	5,32		
	Değersiz hissetme	44	29,82	4,76		
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Değerli hissetme	139	34,34	4,03	0,445	0,641
	Kararsız	111	34,36	4,12		
	Değersiz hissetme	44	33,70	4,70		
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Değerli hissetme	139	28,05	5,18	0,598	0,550
	Kararsız	111	28,47	5,59		
	Değersiz hissetme	44	29,02	5,06		
Erkek Cinsiyet Rolü	Değerli hissetme	139	24,73	3,52	1,204	0,302
	Kararsız	111	25,02	3,57		
	Değersiz hissetme	44	25,68	3,72		
TCRTÖ Genel	Değerli hissetme	139	148,03	16,85	0,478	0,620
	Kararsız	111	150,14	18,51		
	Değersiz hissetme	44	149,75	17,68		

Tablo 22 incelendiğinde katılımcıların kendini değerli hissetme durumuna göre toplumsal cinsiyet rolü ölçeği ve alt ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Buna göre toplumsal cinsiyet rollerinin kendini değerli hissetmeye göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Tablo 23: Katılımcının Cinsiyet Zorluğu Durumuna Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması (N=294)

Toplumsal Cinsiyet Rolü	Cinsiyet		n	Ort.	S.S.	t	p
	Ölçeği, Alt Boyutları	Zorluk					
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Evet	132	31,83	5,73	-,324	0,746	
	Hayır	162	32,04	5,35			
Kadın Cinsiyet Rolü	Evet	132	29,45	5,59	-,281	0,779	
	Hayır	162	29,62	4,70			
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Evet	132	34,25	4,64	-,006	0,995	
	Hayır	162	34,25	3,75			
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Evet	132	28,65	5,28	,866	0,387	
	Hayır	162	28,11	5,35			
Erkek Cinsiyet Rolü	Evet	132	25,05	3,56	,285	0,776	
	Hayır	162	24,93	3,59			
TCRTÖ Genel	Evet	132	149,23	18,66	,135	0,893	
	Hayır	162	148,96	16,72			

Tablo 23 incelendiğinde cinsiyet zorluğuna göre toplumsal cinsiyet rolü ölçeği ve alt ölçek puan ortalamaları değerlendirildiğinde; istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Buna göre toplumsal cinsiyet rollerinin cinsiyet zorluğuna göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Bölüm 5

TARTIŞMA

Hemşirelerin toplumsal cinsiyet tutumları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmanın bulguları bu bölümde tartışılacaktır. İlgili literatürde farklı meslek grupları ve popülasyonlarda toplumsal cinsiyet rol tutumlarının belirlenmesine yönelik çok sayıda çalışma olmasına rağmen, hemşirelerin bu konudaki tutumlarını belirleyen çalışmaların sınırlı olması nedeniyle tartışma bölümü farklı grupların bulguları ile karşılaştırılarak oluşturulmuştur.

Araştırmaya katılan hemşirelerin TCRTÖ'den en düşük 100 puan, en yüksek 190 puan ve ortalama $149 \pm 17,58$ puan aldığı belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre hemşirelerin toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının yüksek olduğu ve eşitlikçi bir tutuma sahip olduğu söylenebilir. Konu ile ilgili çalışma sonuçlarına bakıldığında, Doğan'ın hemşirelerin toplumsal cinsiyet rol tutumlarının incelediği çalışmasında, katılımcıların TCAÖ puan ortalaması $201,71 \pm 28,96$, yüksek düzeyde bulunurken, 2019 yılında Kılıç tarafından yapılan araştırmada, hemşirelerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinden aldığı puan ortalamasını $91,10 \pm 18,11$ olarak bulunmuştur [9,74]. Sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bir çalışmada katılımcıların ölçekten aldıkları toplam puan ortalaması $141,5 \pm 19,2$ olduğu, sağlık çalışanlarının eşitlikçi toplumsal cinsiyet rol tutumuna sahip oldukları bildirilmiştir [66]. Hemşire ve sağlık çalışanları dışında diğer popülasyon gruplarında toplumsal cinsiyete ilişkin tutumların değerlendirildiği çalışmalardan biri olan Esen ve diğerleri'nin üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada TCAÖ puan ortalaması

92,45±15,63; Ünal ve diğerleri'nin 330 üniversite öğrencisi ile yaptığı çalışmada kadınların TCAÖ 101,63±14,91, erkeklerin TCAÖ puan ortalaması 80,40±15,23 olduğu saptanmıştır [64,67]. Çalışma sonuçları değerlendirildiğinde, çalışmamızın literatürle uyumlu olduğu ve hemşirelerin toplumsal cinsiyet rollerine duyarlı olduğu görülmektedir. Bu sonucun araştırmamız kapsamındaki hemşirelerin yarıdan fazlasının lisans mezunu olmasıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca hemşirelikte kadınların daha fazla yer almasının ve farklı hasta gruplarına hizmet vermesinin bir sonucu olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada yapılan veri analizleri sonrasında katılımcıların cinsiyet değişkenine göre toplumsal cinsiyet rolü ölçeği ve alt boyutları değerlendirildiğinde; kadınların eşitlikçi cinsiyet rolü, erkeklere göre anlamlı şekilde daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Evlilikte cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolünde ise kadınların puan ortalamaları daha yüksektir. Ölçek toplam puanında kadınların erkeklere göre daha yüksek puana sahip olduğu saptanmıştır. Literatüre bakıldığında bu bulguları destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Erçakır ve Yörük, Eker, Vefikuluçay ve ark., Güzel ve Kılıç tarafından yapılan çalışmalarda kadınların eşitlikçi cinsiyet rolü, erkeklere göre daha yüksek düzeyde bulunmuştur [9,68,69,70,71]. Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında özellikle ev içi işlerin paylaşılmasında kadınların erkeklere göre daha dezavantajlı konumda olduğu görülmektedir. Toplumsal cinsiyetçi kalıp yargılarına göre aile üyeleri de genel olarak ev işlerini daha çok kadınların yapmasını beklemektedir. Dolayısıyla kadınların erkeklere göre daha fazla cinsiyet eşitliği algısına sahip olduğu söylenebilir. Akkaş'ın Erzincan il örnekleminde ele aldığı çalışmada toplumsal cinsiyet rolü puanlarının cinsiyet algısı açısından anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır [20]. Bununla birlikte Öcal Yüceol, Altuntaş ve Altınova tarafından yapılan çalışmalarda bu durumun tersine toplumsal cinsiyet rolü puanının erkeklerde

kadınlara göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir [72,73]. Çalışma sonucumuz literatürle arasında sonuçları arasında farklılıklar bulunmaktadır. Literatürdeki çalışma sonuçları ile araştırma sonuçlarımızın farklı olmasının nedeninin araştırma örneklemelerindeki farklılıklardan kaynakladığını şeklinde yorumlanabilir.

Yapılan analizler sonrasında katılımcıların yaş değişkenine göre TCRTÖ toplam puanı, 39-55 yaş bireylerin eşitlikçi cinsiyet rolleri, 23-27 yaş arasındaki bireylere göre daha yüksek bulunmuştur. Doğan çalışmasında istatistiksel olarak önemli fark olmamakla beraber, yaş ortalamasının artmasıyla toplumsal cinsiyet algısının daha olumsuz olduğu bildirilmiştir [74]. Bu çalışma sonucunun aksine Eke tarafından yapılan çalışmada genç yaştaki katılımcıların eşitlikçi cinsiyet rolleri daha ileri yaştakilere göre daha yüksek düzeyde bulunmuştur [28]. Onat ve Beji, Özden ve Gölbaşı tarafından yapılan çalışmalarda 40 yaş ve üzeri katılımcıların eşitlikçi cinsiyet algılarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir [66,80]. Bununla birlikte Akçin, Adana ve ark. ve Kılıç tarafından yapılan çalışmalarda yaş değişkeni ile eşitlikçi cinsiyet rolleri arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır [83,65,9]. Çalışmamızın ve literatürdeki benzer çalışmaların sonuçları değerlendirildiğinde farklı yaş gruplarında farklı toplumsal cinsiyete rolüne ilişkin tutum sonuçlarının bulunmasının nedeninin çalışmalardaki örneklem gruplarının homojen bir yaş dağılımına sahip olmaması, farklı örneklem gruplarından yapılmasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Çalışma sonuçlarına bakıldığında hemşirelerin çalışma yılı deneyimine göre; 16-20 yıl deneyimi olan bireylerin TCRTÖ puanı, 0-5 yıl deneyimi olan bireylere göre daha ileri düzeyde olduğu, çalışma yılı arttıkça daha olumlu tutum geliştirdikleri bulunmuştur. Çalışma sonuçlarımıza paralel olarak, Doğan, hemşirelerin meslekte çalışma süreleri arttıkça toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları daha olumlu

olduğu saptanmıştır [74]. Çalışma sonuçlarımızın aksine Bekleviç ile Özdemir ve Şahin tarafından yapılan çalışmalarda hemşirelik deneyimine göre bireylerin eşitlikçi cinsiyet rolleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir [75,76]. Çalışma sonuçları arasındaki farklılığın nedeninin çalışmalardaki katılımcı sayılarındaki farklılık, bazı çalışmalarda deneyim yılına göre belli bir grupta yığılma olmasından kaynaklandığını düşündürse de, meslekte çalışma yılının artmasının bu yöndeki tecrübelerin ve farkındalığın artmasına bağlı olarak geliştirmesine neden olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Yapılan analizler sonrasında katılımcıların aile şekli değişkenine göre; geniş ailelerin eşitlikçi cinsiyet rolü çekirdek aile ve tek ebeveynlere göre daha düşük bulunmuştur. Tek ebeveyn ailenin geniş aileye göre kadın cinsiyet rolünün daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatüre bakıldığında Gökçay ve Yaşar tarafından yapılan çalışmalarda benzer şekilde çekirdek aile tipine sahip bireylerin geniş aile tipine sahip bireylere göre eşitlikçi cinsiyet rolü bağlamında daha eşitlikçi oldukları tespit edilmiştir [21,43]. Bununla birlikte Zeyneloğlu ve Atış tarafından yapılan çalışmalarda aile şekli değişkenine göre eşitlikçi cinsiyet rolü anlamlı farklılık oluşturmamaktadır [42,57]. Çalışma sonucumuz genel anlamda ilgili literatürde benzerlik göstermektedir. Çekirdek aile yapısına sahip olan bireylerde sorumlulukların her iki cinsiyet tarafından kalabalık aile gruplarına göre paylaşılması nedeniyle, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin olumlu tutum geliştirmesine neden olduğunu düşündürmektedir.

Bu çalışmada hemşirelerin evlenme şekline göre; önceden tanımadan görücü usulü ile evlenenlerin, diğer evlilik türlerine göre kadın cinsiyet rolünün ve TCRTÖ puanının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonuçlarımıza paralel olarak Doğan ve Kılıç çalışmalarında görücü usulüyle evlenmeyen hemşirelerin TCAÖ

puanın, görücü usulüyle evlenenlere göre daha yüksek olduğu bildirilmiştir [74,9]. İlgili araştırma sonuçların irdelendiğinde Zeyneloğlu ve ark. tarafından yapılan çalışmada evlenme şekillerine göre görücü usulü ile evlenenlerin, görücü üsulü dışında evlenen bireylere göre toplumsal cinsiyet tutumunun daha eşitlikçi ve olumlu olduğu belirlenmiştir [57]. Kurşun tarafından yapılan çalışmada ise evlenme şekli ile TCRTÖ toplam puan ortalaması arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır [77]. Çalışma sonuçları ve ilgili literatür incelendiğinde her ne kadar farklı sonuçlar olsa da görücü usulü evlilik yapanların daha geleneksel bir aile yapısından gelmeleri, bu nedenle bu aile yapısından gelen toplumlarda kadının yerinin daha geleneksel olarak çocukların ve eşinin yanı olduğu düşüncesinin daha yaygın olmasının, TCAÖ ölçeğinden daha düşük puan almalarına neden olduğunu düşündürmektedir.

Çalışmamızdaki verilerin analizi sonucunda katılımcıların anne ve baba eğitim düzeyine göre, okuryazar olmayanların, tüm eğitilmişlere göre eşitlikçi cinsiyet rollerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Literatüre bakıldığında bu sonuca paralel çalışmalar bulunduğu görülmüştür. Zeyneloğlu ve ark., Uçar vd , Adana ve ark., Öngen ve Aytaç, Yaşar ve Gökçay tarafından yapılan çalışmalar da ebeveyn eğitim seviyesi düşük olan bireylerin toplumsal cinsiyet eşitlik rolleri eğitim seviyesi yüksek olanlara göre daha düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir [58,78,65,79,43]. Çalışma sonuçları ve literatür uyumlu olup, ebeveynleri daha düşük eğitim seviyesine sahip olan hemşirelerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farkındalıklarının az olmasının, çocuklarının da bu düşünce biçimiyle yetiştirmelerinin, katılımcıların bu konudaki tutumlarının yeteri kadar gelişmemesine neden olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Yapılan analizler sonrasında katılımcıların toplumsal cinsiyet eğitimi alma durumuna göre toplumsal cinsiyet rolü ölçeği ve alt boyutları değerlendirildiğinde; eğitim alanların eşitlikçi cinsiyet rolünün daha düşük düzeyde gerçekleştiği

belirlenmiştir. Literatüre bakıldığında bu durumun tersine; Özden ve Gölbaşı, Zorlu, Altuntaş ve Altınova ile Kostenko vd. tarafından yapılan çalışmalarda toplumsal cinsiyet eğitimi alan bireylerin almayanlara göre eşitlikçi cinsiyet rolünün daha yüksek olduğu görülmektedir [73,80,81,82]. Literatür ve çalışma sonuçlarımızdaki farklılığının nedeninin, örneklem gruplarındaki katılımcıların farklı çalışma koşullarına ve farklı cinsiyet algılarına sahip olmasından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmada sonuçları incelendiğinde, eğitim değişkeni ile toplumsal cinsiyet rol tutumu arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Literatüre bakıldığında farklı çalışma sonuçlarına ulaşılmıştır. Akçin tarafından yapılan çalışma eğitim değişkeni ile anlamlı bir farklılık ortaya çıkmazken, Akkaş ile Çiçek ve Çopur tarafından yapılan çalışmalarda katılımcıların eğitim durumları ile toplumsal cinsiyet rolleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir [83,84,85]. Bu durum eğitim düzeyi yüksek olan keşlerin toplumsal cinsiyet rolü kaynaklı etkiyi daha fazla hissetmelerine ve eşlerinin de bu duygudurumu daha yoğun hissettiklerini düşünmelerine sebep olabileceğini ortaya koymaktadır. Fakat çalışma sonuçlarındaki bu farklılığın, çalışmaların farklı örneklem gruplarında yapılmasından kaynaklandığını düşündürmektedir.

Çalışmamızda medeni durumun toplumsal cinsiyete ilişkin tutumu etkilemediği saptanmıştır. Konu ile ilgili Kurşun tarafından yapılan çalışmada benzer şekilde medeni durum ile toplumsal cinsiyet rolleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir [77]. Bununla birlikte Özden ve Gölbaşı tarafından sağlık çalışanlarıyla yapılan çalışma bulgularında evli olan sağlık çalışanlarının cinsiyet rolleri konusunda daha eşitlikçi bir yaklaşıma sahip oldukları tespit edilmiştir [80]. Keleş ve ark. tarafından yapılan çalışmada bekar olan bireylerin evli olanlara göre daha eşitlikçi cinsiyet yaklaşımına sahip oldukları tespit edilmiştir [86]. Çalışma sonuçlarındaki

farklılıkların örneklem gruplarındaki yaş gruplarının homojen olmaması, belli bir grupta yığılma olması, ya da verilerin toplandığı bölgenin daha küçük merkezlerde daha geleneksel düşünce biçimine sahip olan yerlerde yapılmasından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

Çalışma sonuçlarımızda yaşanan yer ve TCRTÖ puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır. Farklı gruplarla yapılan bir çalışmada yaşanan yer ve bölge ile toplumsal cinsiyet algısı arasında anlamlı ilişki olduğu ve büyük şehirlerde yaşayan bireylerin daha eşitlikçi tutum sergiledikleri görülmüştür [79]. Ancak Zeyneloğlu ve ark., Yılmaz ve Atış tarafından yapılan çalışmalarda toplumsal cinsiyet algısı ile yaşanan yer ve bölge arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır [42,57,87,88].

Çalışma sonuçları ve literatür arasında her ne kadar farklılık olsa da büyük şehirlerde yaşayan bireylerin geleneksel cinsiyet rol tutum anlayışından uzak, eşitlikçi bir düşünce biçimine sahip olmasına katkı sağladığı düşünülmektedir.

Yapılan veri analizleri sonrasında katılımcıların TCRTÖ ve alt boyutları arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; geleneksel ve evlilikte cinsiyet rolü puanları arttıkça eşitlikçi cinsiyet puanlarının, kadın cinsiyet rolü puanı arttıkça eşitlikçi cinsiyet rolü puanları da artmaktadır. Kadın cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Buna göre kadın cinsiyet rolü puanları arttıkça, erkek ve geleneksel cinsiyet rolü puanları da artış göstermektedir. Ayrıca evlilikte cinsiyet rolü ile geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Buna göre evlilikte cinsiyet rolü arttıkça, erkek ve geleneksel cinsiyet rolü artış gösterecektir. Geleneksel cinsiyet rolü ile erkek cinsiyet rolü arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmiştir.

Buna göre geleneksel cinsiyet rolü artıkça, erkek cinsiyet rolü artış gösterecektir. Literatüre bakıldığında Akgül, Seyitoğlu vd., Kurşun , Arıcı tarafından yapılan çalışma bulgularında benzer şekilde geleneksel cinsiyet rolü ile erkek cinsiyet rolü arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır [46,77,88,89]. Geleneksel davranış şekli erkeklerin cinsiyet rolünü etkileyen önemli bir unsur olmaktadır. Özsoy ve Yıldız, Şener ve Kahraman ve ark. tarafından yapılan çalışmalarda da vurgulandığı gibi, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar özellikle kadınları etkilemektedir [90,91,92].

Bölüm 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuçlar

Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde çalışan hemşirelerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılan çalışmanın sonuçları aşağıda yer almaktadır.

- Katılımcıların, %26,9'unun 33-38 yaş, %62,6'sının evli, %67,3'ünün lisans mezunu, %37,8'inin 6-10 yıl hemşirelik deneyimi olduğu (Tablo 1).
- Katılımcıların evlilik ve ailevi bilgilerine yönelik verilerin dağılımı değerlendirildiğinde; %80,3'ünün çekirdek aileye sahip olduğu, %50'sinin kendi tanışıp evlendiği, %21,8'inin 1-5 yıl evli olduğu, %53,4'ünün çocuk sahibi olduğu, %28,2'sinin 2 çocuk sahibi olduğu %68,7'sinin Akdeniz bölgesinde, %81,3'ünün İl'de yaşadığı, %43,5'inin 2 kardeşe sahip olduğu,%36,1'inin annesinin ilkokul mezunu olduğu,%25,2'sinin babasının ilkokul ve ortaokul mezunu olduğu (Tablo 2,Tablo 3) .
- Katılımcıların TCRTÖ toplam puan ortalama ve standart sapmalarının $149 \pm 17,58$ olduğu (Tablo 5).
- Kadın katılımcıların toplumsal cinsiyet rolü ölçeği toplam puanı, eşitlikçi cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü puan ortalamaları erkeklere göre anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (Tablo 6).

- Yaş değişkenine göre değerlendirildiğinde; 39-55 yaş bireylerin eşitlikçi cinsiyet rolleri, 23-27 yaş arasındaki bireylere göre yüksek olduğu (Tablo 7).
- Katılımcıların hemşirelik mesleği deneyimine göre ; 16-20 yıl deneyimi olan bireylerin eşitlikçi cinsiyet rollerinin 0-5 yıl deneyimi olan bireylere göre daha yüksek olduğu (Tablo 9).
- Katılımcıların aile şekline göre ; geniş ailelerin eşitlikçi cinsiyet rolünün çekirdek aile ve tek ebeveynlere göre daha düşük olduğu, tek ebeveynli ailenin geniş aileye göre kadın cinsiyet rolünün daha yüksek olduğu (Tablo 10).
- Katılımcıların evlenme şekline göre; önceden tanımadan görücü usulü evlenenlerin, diğer evlilik türlerine göre kadın cinsiyet rolünün ve TCRTÖ puanının daha düşük olduğu (Tablo 12).
- Katılımcıların çocuk sayısına göre, 3 çocuk ve üzeri olanların kadın cinsiyet rolü puanlarının çocuk sahibi olanlara göre düşük olduğu (Tablo 15).
- Anneleri okuryazar olmayanların katılımcıların, anneleri üniversite mezunu olanlara göre eşitlikçi cinsiyet rollerinin daha düşük olduğu (Tablo 19).
- Babaları okur yazar olmayan katılımcıların tüm gruplara göre eşitlikçi cinsiyet rolü ve evlilikte cinsiyet rolü ile TCRTÖ puanı daha düşük düzeyde olduğu (Tablo 20).
- Toplumsal cinsiyet eğitimi alma durumuna göre toplumsal cinsiyet rolü ölçeği ve alt boyutları değerlendirildiğinde; eğitim alanların eşitlikçi cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolünün daha düşük düzeyde olduğu (Tablo 21).

6.2 Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde aşağıdaki öneriler sunulabilir;

- Araştırmaya katılan kadın hemşirelerin TCRTÖ ve alt ölçek puanları yüksek olduğundan özellikle TCRTÖ konusunda erkek hemşirelere yönelik çalışmalar yapılması ve bu konuda erkek hemşirelere farkındalık sağlanması
- Çalışmamızın bir sonucu olarak 39-55 yaş arasındaki bireylerin kadın ve erkeklerin günlük yaşamdaki rol ve sorumlulukları eşit paylaşma konusunda olumlu tutuma sahip oldukları bu nedenle daha genç grupların erken yaşta toplumsal cinsiyet eşitliği konularında eğitim verilmesinin sağlanması
- Mesleğe yeni başlayan hemşirelerin eşitlikçi cinsiyet rolleri konusundaki tutumlarının düşük olduğunun belirlenmesi nedeniyle bu konuda gerek hemşirelik eğitiminde gerekse mesleki oryantasyon sürecinde eğitimler verilmesi ,
- Çalışmamızın ilgi çekici bir sonucu olarak toplumsal cinsiyet eğitimi alan hemşirelerin eşitlikçi cinsiyet ve erkek cinsiyet rolünün daha düşük bulunmasıdır.Bu sonuç ışığında toplumsal cinsiyet eğitimlerinin niteliğinin gözden geçirilmesi,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin rollerinin ölçülmesinde daha büyük örneklerde çalışmalar yapılarak değerlendirilmesi,
- Toplumsal cinsiyet rol eşitliklerine ilişkin hemşirelerin bireysel görüş ve tutumlarını yansıtan nitel türde araştırmalar yapılması,
- Toplumsal cinsiyet eşitliği rolleri ile ilgili farklı örneklem grupları ile çalışmalar yapılarak literatürün güçlendirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- [1] Dökmen, Z. Y. (2010). *Toplumsal cinsiyet: Sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- [2] Akın, A. (2007). *Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ve sağlık*. Toplum Hekimliği Bülteni, 26, (2); 2-9.
- [3] Kaya, N., Turan , N., Öztürk, A.(2011). *Türkiye'de erkek hemşire imgesi*. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, (1); 16-30.
- [4] Çabuk Kaya, N. (2013). *Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Eğitim*. www.kizlarnegitimi.meb.gov.tr:www.kizlarnegitimi.meb.gov.tr/KEP-I/files/img/toplum_cinsiyet_ve_egitim.pdf
- [5] Çoşkun, A., Özdilek, R. (2012). *Toplumsal cinsiyet eşitsizliği: Sağlığa yansımaları ve kadın sağlığı hemşiresinin rolü*. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, (9); 30-39.
- [6] Özcan, A. (2012). *Toplumsal Cinsiyet Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumlarına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Abdullah Gül Üniversitesi.

- [7] Asakura, K. (2005). *Close analysis of the concepts of care and caring from the stand point of gender in Japanese*. JJN, (69); 1120-1125.
- [8] Adana, F., Özvurmaz, S., ve Taşpınar, A. (2020). *Erkek öğrenci gözüyle toplumsal cinsiyet: bir üniversite örneği*. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 4(2), 116–123.
- [9] Kılıç A. (2019). *Hemşirelerde toplumsal cinsiyet algısı ve etkileyen faktörlerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Sanko Üniversitesi
- [10] Hay, I., & Ashman, A. F. (2003). *The development of adolescents' emotional stability and general self-concept: The interplay of parents, peers, and gender*. International Journal of Disability, Development and Education, 50(1), 77–91.
- [11] Ashmore, R. D., & Sewell, A. D. (1998). *Sex/gender and the individual*. In D. F. Barone, M. Hersen, & V. B. V. Hasselt (Eds.), *Advanced personality* (pp. 377-408). New York: Plenum Press
- [12] Şahin, M. (Ed.). (2012). *Fizyolojik psikoloji: Davranışın nörolojik temelleri*. Şahin., Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. ss 6-10.
- [13] Oakley, A. (2015). *Sex, gender and society* Oakley, A. Ashgate Publishing, Ltd.
- [14] Korabik, K., McElwain, A., & Chappell, D. B. (2008). *Integrating gender-related issues into research on work and family*. Paper presented at Work-Family Integration Conference, Barselona, İspanya.

- [15] Helgeson, V. S. (2016). *The psychology of gender*. USA: Pearson Education.
- [16] Shippers, J. (2014). *Gender role conflict*. In A. C. Michalos. (Ed.), Encyclopedia of quality of life and well-being research. Netherlands: Springer
- [17] Sakallı, N., & Türkoğlu, B. (2019). *To Be or Not to Be" Man"*: Masculinity/Manhood Studies from Social Psychological Perspective. *Turk Psikoloji Yazilari*, 22(44),
- [18] Jost, J. T., & Kay, A. C. (2005). *Exposure to benevolent sexism and complementary gender stereotypes: Consequences for specific and diffuse forms of system justification*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(3), 498-509.
- [19] Çakır, H., & Baş (2017). *Toplumsal cinsiyet ayrımcılığının kadınlarda yarattığı psikolojik şiddet ve üreme sağlığına etkisine teorik bakış*. *Researcher*, 5(4), 335-350.
- [20] Akkaş, İ. (2020). *Toplumsal cinsiyet algısı üzerine bir değerlendirme: Erzincan örneği*. *Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi*, 2020 (1), 55-72.
- [21] Gökçay, G. (2018). *Kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi
- [22] The World Economic Forum (WEF). (2020). *Global Gender Gap Report 2020*. Erişim Tarihi: 09.06.2023, <https://www.weforum.org/reports/gender-gap-2020-report-100-years-payequality> (WFE, 2020)

- [23] Bardakçı, Ş., & Oğlak, S. (2022). *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi ve Türkiye*. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(1), 71-90.
- [24] Konda. (2019). *Türkiye'de toplumsal cinsiyet raporu: Hayat tarzları 2018 araştırması*.
- [25] Ertuğrul, Y. Z. ve Zorluoğlu E. (2021) *Toplumsal cinsiyet rollerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların incelenmesi*. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 1-17
- [26] Eryılmaz, S. (2020). *Toplumsal cinsiyet rolü ve kadın sağlığı*. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(1), 5-13
- [27] Frieman, A., & Pines, A. (1991). *Sex differences in gender-related childhood memories*. *Sex Roles*, 25(1/2), 25-32.
- [28] Eke, D.C. (2006). *The changing perceptions of gender roles among two cohorts of women*. Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi
- [29] Buss, D. M. (1995). *Psychological sex differences: Origins through sexual selection*. *American Psychologist*, 50(3), 164-168
- [30] McHale, S. M., Crouter, A. C. ve Whitenon, S. (2003) *The family context of gender development in childhood and adolescence*. *Social Development*. 2003; 12(1), 125-148

- [31] Martin, C. L. (1991). *The role of cognition in understanding gender effects*. *Advances in Child Development and Behavior*, 23,113–149
- [32] Özmete, E. ve Yanardağ, M. Z. (2016). *Erkeklerin bakış açısıyla toplumsal cinsiyet rolleri: Kadın ve erkek olmanın değeri: Cinsiyet rolleri*. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(1), 91- 107.
- [33] Diekman, A. B., Goodfriend, W., & Goodwin, S. (2004). *Dynamic stereotypes of power: Perceived change and stability in gender hierarchies*. *Sex Roles*, 50(3-4), 201-215.
- [34] England, P. (2001). *Gender and feminist studies*. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 9, 5910-5915
- [35] Parpart J. L., Connelly, M. P., & Barriteau, V. E. (2000). *Theoretical perspectives on gender and development*. Canada: IDRC.
- [36] Corey, G. (2015). *Psikolojik danışma kuram ve uygulamaları* (T. Ergene, Çev.). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- [37] Aşılı, G. (2001). *Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerini ve Ego Durumları Arasındaki İlişki*. Bilim Uzmanlığı Tezi, Selçuk Üniversitesi
- [38] Lindsey, L. L. (1990). *Gender Roles A Sociological Perspective*. United States of America: Prentice Hall International Limited. 1990.ss 1-26.

[39] Burt, K.,Scott, J. (2002) *Parentandadolescentgender role attitudes in 1990's Great Britain*. SexRoles. 2002; 46(7/8), 239-245.

[40] İncedal Sonkaya, Z., Balcı, E. (2020) *Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Etkileyen Faktörler*. Amasya Üniversitesi Örneği. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research Cilt: 13 Sayı: 70, Nisan 2020 & Volume: 13 Issue: 70 April 2020

[41] Haotu, S.,Liao, P. S. (2003) *Genderdifferences in gender role attitudes: a comparativeanalysis of Taiwanand CostalChina*. Journal of Comparative Family Studies. 2003; 12(1), 545-566.

[42] Atış, F. (2010) *Ebelik/Hemşirelik 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi.

[43] Yaşar, B. (2011) *Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumlarının Kadın Sağlığı Hemşireliği Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi

[44] Sezgin, D. (2015) *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinde Sağlık ve Tıbbileştirme*, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 2015; 18(1):153-18684-

[45] Taşkın, L. (2005) *Kadın Sağlığı ve Doğum Kitabı*, Sistem Ofset Matbaacılık, 7. Baskı, İstanbul. 2005.

- [46] Seyitoğlu, D. ., Güneş, G., Gökçe, A. (2015) *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi ğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi*, Medicine Science. 2015; 5(1):102-16.
- [47] Acar, F., Ayata, A., Varoğlu, D. (1999). *Cinsiyete dayalı ayrımcılık: Türkiye'de eğitim sektörü rneği*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü; Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- [48] Uluşen, M. (2010). *Sağlık alışanlarının ve Toplumun Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile İlgili Duyarlılığı*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi
- [49] Sarı, . (2011). *Toplumsal cinsiyet ve mesleki rol ilişkisi: Hemşirelik bölümünde okuyan erkek öğrenciler rneği*. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü Dergisi, 4(2); 493- 504.
- [50] Letherby, G. (2007). *Introduction to Gender: Social Science Perspectives*. Prentice Hall, H., USA.
- [51] Anker, R. (1998). *Genderand Jobs: Sex Segregation of Occupations in the World*. International Labour Office. Geneva.
- [52] Demirkıran, F., Türk, G. ve Denat, Y. (2005). *İlk klinik uygulama öğrencilerin mesleklerine ilişkin görüşlerini etkiler mi?*. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi zel Sayısı, 22, 569-579

- [53] Yücel, Ş. Ç., Güler, E. K. ve Khorshid, L. (2011). *İki farklı eğitim sistemi ile öğrenim gören hemşirelik son sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleğini algılama durumlarının karşılaştırılması*. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 27(3), 1-8.
- [54] Özmen, D. ve Çetinkaya, A. (2016). *Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin mesleki algılarına yönelik nitel bir çalışma*. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi, 18(1), 40-52.
- [55] Akalın, Ö. (2006). *Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Mesleki Algıları ile Geleceğe Yönelik Umut Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi
- [56] Yılmaz, M. (2017). *Üniversite öğrencilerinin eş seçimi tercihlerine göre toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi.
- [57] Çakmakçı, A. ve Aycan, N (2003). *Lise son sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleğine bakış açıları ile mesleği tercih etme durumları: Manisa örneği*. Hemşirelik Forumu, 6(1), 33- 42.
- [58] Zeyneloğlu, Simge-Terzioğlu, Füsün (2011). *“Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri”*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. (40): 409-420

- [59] Turan, N., Öztürk, A., Kaya, H., Atabek Aştı, T. (2011). *Toplumsal cinsiyet ve hemşirelik*. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 4(1); 168-175
- [60] Kaya, Ş.Ş. (2011). *Televizyonda kadın, sağlık, hastalık*. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi,
- [61] Aştı, N.(2009). *Cinsiyet sosyalizasyonu ve hemşireliğe yansımaları*. 12. Ulusal Hemşirelik Kongresi (Kongre Kitabı), 70-77.
- [62] Akın, A., Demirel, S. (2003). *Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri*. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, (25); 73-83.
- [63] Delice, S. (2006). *Hemşirelik Mesleği ve Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Mesleğe Etkilerinin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi
- [64] Esen, E., Soylu, Y., Siyez, D. M. Ve Demirgürz, G. (2017). *Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algısının Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi*. E-International Journal of Educational Research, 8(1)
- [65] Adana, F., Özvurmaz, S., ve Taşpınar, A. (2020). *Erkek öğrenci gözüyle toplumsal cinsiyet: bir üniversite örneği*. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 4(2), 116–123
- [66] Onat, G., & Beji, N. K. (2012). *Effects of infertility on gender differences in marital relationship and quality of life: a case-control study of Turkish couples*.

European journal of obstetrics & gynecology and reproductive biology, 165(2), 243-248.

[67] Ünal, F., Tarhan, S., ve Köksal, E. Ç. (2017). *Toplumsal cinsiyet algısını yordamada cinsiyet, sınıf, bölüm ve toplumsal cinsiyet oluşumunun rolü*. Bartın University Journal of Faculty of Education, 6(1), 227-236.

[68] Erçakır, A. ve Yörük, C. (2022). *Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı kuruluşlarda çalışan personelin toplumsal cinsiyet algısının incelenmesi (Uşak ili örneği)*. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15 (2), 104-119.

[69] Eker, H. (2018). *Toplumsal cinsiyet bağlamında iş dışı zaman kullanımı: kamuda çalışanlar üzerine sosyolojik bir değerlendirme*. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 8(15), 1218–1240.

[70] Vefikuluçay, A. D., Zeyneloğlu, A. S., Eroğlu, P. K. ve Taşkın, P. L. (2007). *Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları*. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 14 (2), 26-38.

[71] Güzel, B. (2020). *Türkiye’deki sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algısının belirlenmesi*. Tıbbi sosyal Hizmet Dergisi, (16), 82-100.

[72] Öcal Yüceol, S.E. (2016). *Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile ilişki doyumu ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi

[73] Zorlu, R. (2011). *Toplumsal cinsiyet olgusunun farklı eğitim düzeyindeki hemşireler üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü).

[74] Doğan H. (2023). *Hemşirelerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının belirlenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi

[75] Bekleviç, A. Ç. (2013). *Bir üniversite hastanesi araştırma görevlilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği ve çalışma yaşamında toplumsal cinsiyet rolleri algısının değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi .

[76] Özdemir, F. K., ve Şahin, Z. A. (2016). *Hemşirelik bölümü birinci sınıf öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörler*. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, (1), 28-32.

[77] Kurşun, E. (2016). *Samsun Halk Sağlığı Müdürlüğü'nde çalışan personelin toplumsal cinsiyet rol tutumlarının belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi.

[78] Uçar, T., Derya, Y. A., Karaaslan, T., ve Tunç, Ö. A. (2017). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve şiddet davranışları*.

SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi, 26(3), 96–103.

<https://doi.org/10.22312/sdusbed.303098>

- [79] Öngen, B., ve Aytaç, S. (2013). *Üniversite öğrenci lerinin toplumsal cinsi yet rolleri ne ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi*. Sosyoloji Konferansları, 0(48), 1–18.
- [80] Özden, S. ve Gölbaşı, Z. (2018). *Sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi*. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 4(3), 95-100.
- [81] Drydakis, N., Sidiropoulou, K., Patnaik, S., Selmanovic, S. ve Bozani, V. (2018). “*Masculine vs Feminine Personality Traits and Women’s Employment Outcomes in Britain: A Field Experiment.*” International Journal of Manpower, 39(4): 621-630.
- [82] Kostenko, V. V., Kuzmuchev, P. A. ve Ponarin, E. D. (2016). *Attitudes towards gender equality and perception of democracy in the Arab world*. Democratization, 23(5), 862- 891.
- [83] Akçin, F. G. (2005). *İnfertil çiftlerin psikiyatrik semptomlar, cinsel işlev bozukluğu, baş etme düzeyleri, cinsiyet rolü algıları açısından değerlendirilmesi*, Uzmanlık Tezi, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi
- [84] Akkaş, İ. (2019). *Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları çerçevesinde ortaya çıkan toplumsal cinsiyet ayrımcılığı*. Ekev Akademi Dergisi, Özel Sayı, 97-118.
- [85] Çiçek, B., ve Çopur, Z. (2018). *Bireylerin kadınların çalışmasına ve toplumsal cinsi yet rolleri ne ilişkin tutumları*. International Journal of Eurasian Education and Culture, 3(4), 1–21.

- [86] Keleş, E., Yılmazel, G. ve Avcı, İ. A. (2021) *Bir Üniversitenin Erkek Çalışanlarında Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumları*. Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(2), 271-283.
- [87] Uzun, Z., Erdem, S., Güç, K., Şafak-Uzun, A. M., Erdem, E. (2017). *Toplumsal cinsiyet algısı ve toplumsal cinsiyet rollerine eğitimin etkisi: Deneysel bir çalışma*. Journal of Human Sciences, 14(1), 678-693
- [88] Akgül, H. (2022). *X, Y ve Z kuşağı bireylerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi*. International Journal of Educational Spectrum, 4 (1) , 31-42
- [89] Arıcı, F. (2011). *Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Algılar ve Psikolojik İyi Oluş*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 43-50.
- [90] Özsoy, E. ve Yıldız, G. (2013). *Kişilik Kavramının Örgütler Açısından Önemi: Bir Literatür Taraması*. İşletme Bilimi Dergisi, 1(2): 1-12.
- [91] Şener, Ü. (2011). *Kadın İstihdamında Sorun Alanları, Amasya Örneği Üzerinden*. Kadın emeği Konferansı Kadın İstihdamı ve Sorun Alanları Bildiri Kitabı. 3 Mayıs 2011, Ankara, 13-22.
- [92] Kahraman, A., Ozansoy Tunçdemir, N. ve Özcan, A. (2015). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Hemşirelik Bölümünde Öğrenim Gören Erkek Öğrencilerin Mesleğe Yönelik Algıları*. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 18(2): 108-1

EKLER

Ek 1: Tanıtıcı Soru Formu

Sevgili Meslektaşım,

Bu araştırma, hastanemizde çalışan Hemşirelerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının belirlenmesi amacıyla planlanmıştır. Anket sorularına vereceğiniz yanıtlar hiçbir kişi ya da kuruma verilmeyecek-paylaşılmayacak yalnızca araştırmacı tarafından bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Soruları eksiksiz yanıtlamanızı bekler, katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Pınar Doğan, Hemşire.

1-Kaç Yaşındasınız?

2-Cinsiyetiniz nedir?

a) Kadın

b) Erkek

3-Eğitim Durumunuz nedir?

a) Lise

b) Önlisans

c) Lisans

d) Yüksek Lisans

e) Doktora

4- Kaç yıldır hemşire olarak çalışıyorsunuz?

a) 0-5

b) 6-10

c)11-15

d)16-20

e) 20 ve üzeri.....

5-Aşağıdaki aile tiplerinden hangisine sahipsiniz?

a) Çekirdek aile

b) Geniş aile

c) Tek Ebeveyn

6-Medeni durumunuz nedir?

a) Evli

b) Bekar (Bekar iseniz 9. Soruya geçiniz.)

7-Kaç yıllık evlisiniz?

8-Evlenme şeklinizi işaretleyiniz:

- a) Görücü usulü ile, önceden tanımadan
- b) Görücü usulü ile, sonradan anlaşarak
- c) Kendimiz tanışıp, anlaşarak

9-Çocuğunuz var mı?

- a) Evet
- b) Hayır (Cevabınız hayır ise 11. Soruya geçiniz)

10-Kaç çocuğunuz var?.....

11-En uzun süre yaşadığınız yerleşim yer neresidir?

- a) İl
- b) İlçe
- c) Köy

12-. Doğduğunuz bölge neresidir?

- a) Akdeniz
- b) Güneydoğu Anadolu
- c) Ege
- d) Doğu Anadolu
- e) İç Anadolu
- f) Marmara
- 7) Karadeniz

13- Kaç kardeşiniz var?.....

14-Annenizin öğrenim durumu nedir?

- a) Okur-yazar değil
- b) Okur-yazar
- c)İlkokul mezunu
- d) Ortaokul mezunu
- e) Lise mezunu
- f) Üniversite mezunu

15-Babanızın öğrenim durumu nedir?

- a) Okur-yazar değil
- b) Okur-yazar
- c) İlkokul mezunu
- d) Ortaokul mezunu

e) Lise mezunu

f) Üniversite mezunu

16-Toplumsal cinsiyet kavramı ile ilgili daha önce eğitim aldınız mı?

a) Evet

b) Hayır

17-Toplum içerisinde, cinsiyetinizle ilgili kendinizi değerli hissediyor musunuz?

a) Değerli hissediyorum

b) Kararsızım

c) Değersiz hissediyorum

18-İş yaşamınızda, cinsiyetinizden dolayı zorluk yaşıyor musunuz?

a) Evet

b) Hayır

Ek 2: Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği

Aşağıda yer alan ölçekteki cümleler, **Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarınızı** belirlemek için hazırlanmıştır. Sonuçlar yalnızca araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu cümlelerden hiçbirisinin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Her cümle ile ilgili görüş, kişiden kişiye değişebilir. Bunun için vereceğiniz cevaplar sizin kendi görüşünüzü yansıtmalıdır. Her cümle ile ilgili görüşünüzü belirtirken, önce cümleyi dikkatlice okuyunuz sonra, cümlede belirtilen düşüncenin, sizin düşünce ve duygularınıza ne derecede uygun olduğuna karar veriniz. Aşağıdaki cümleler size;

- Hiç uygun değilse **“Kesinlikle Katılmıyorum”**
Uygun değilse **“Katılmıyorum”**
Karar veremiyor iseniz..... **“Kararsızım”**
Uygunsa **“Katılıyorum”**
Tamamen uygunsa **“Tamamen Katılıyorum”**

Cümlenin karşısındaki yerlere aşağıdaki örneğe uygun olarak çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. Bir cümleyi okuduktan sonra aklınıza ilk geleni işaretleyiniz ve **lütfen bütün cümleleri işaretlemeyi unutmayınız**. Katılımınız için teşekkür ederim.

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.					
2. Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.					
3.Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.					
4. Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.					
5. Bir genç kızın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir.					
6. Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.					
7. Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.					
8. Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.					
9. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.					
10. Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir.					

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
11. Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.					
12. Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.					
13. Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.					
14. Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.					
15. Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir.					
16. Kadının temel görevi anneliktir.					
17. Evin reisi erkektir.					
18. Dul kadın da dul erkek gibi yalnız başına yaşayabilmelidir.					
19. Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.					
20. Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.					
21. Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir.					
22. Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.					
23. Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.					
24. Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.					
25. Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.					
26. Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir.					
27. Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.					
28. Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.					
29. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.					
30. Ailede erkek çocuğun öğrenim görmesine öncelik tanınmalıdır.					
31. Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.					
32. Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.					
33. Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.					
34. Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir.					

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
35. Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir.					
36. Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur.					
37. Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır.					
38. Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.					

Ek 3: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
Sağlık Etik Alt Kurulu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

(Yalın ve anlaşılır bir dil kullanılarak hazırlanmalıdır. Formda yer alan bilgiler başvuru dosyasındaki diğer belgelerdeki bilgilerle uyumlu olmalıdır.)

ARAŞTIRMANIN ADI:

Bu form ile ‘‘Mersin ilinde bulunan Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde’’ çalışan hemşirelerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Tutumlarını belirlemek’’ isimli çalışmada yer almak üzere davet edilmiş bulunmaktasınız. Bu çalışma, araştırma amaçlı olarak yapılmaktadır ve katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Araştırmaya katılıp katılmama kararı tamamen size aittir. Sizinle ilgili tüm bilgiler gizli tutulacaktır. Araştırmanın sonunda, kendi sonuçlarınızla ilgili bilgi istemeye hakkınız vardır. Araştırma bitiminde elde edilen sonuçlar, sizin kimliğiniz hiçbir şekilde açıklanmadan, tamamen saklı tutularak ilgili literatürde yayınlanabilecektir. Araştırmaya katılma konusunda karar vermeden önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Katılmak isteyip istemediğinize karar vermeden önce araştırmanın neden yapıldığını, bilgilerinizin nasıl kullanılacağını, çalışmanın neleri içerdiğini, olası yararları ve risklerini ya da rahatsızlık verebilecek yönlerini anlamanız önemlidir. Lütfen aşağıdaki bilgileri dikkatlice okumak için zaman ayırınız. Araştırma hakkında tam olarak bilgi sahibi olduktan sonra ve sorularınız cevaplandıktan sonra eğer katılmak isterseniz, sizden bu formu imzalamanız istenecektir. Şu anda bu formu imzalasanız bile istediğiniz herhangi bir zamanda bir neden göstermeksizin araştırmayı bırakmakta özgürsünüz. Aynı şekilde araştırmayı yürüten araştırmacı çalışmaya devam etmenizin sizin için yararlı olmayacağına karar verebilir ve sizi çalışma dışı bırakabilir. Çalışmaya katılmakla parasal bir yük altına girmeyeceksiniz ve size de herhangi bir ödeme yapılmayacaktır. Bu araştırma, Pınar DOĞAN sorumluluğu altında yapılmaktadır.

Araştırmanın Konusu ve Amacı:

Mersin ilinde bulunan, Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde çalışan hemşirelerin, Rollerini ve Tutumlarını belirlemektir.

Araştırmanın Yöntemi:

Tanımlayıcı olarak yapılması planlanmaktadır. Bu çalışma kapsamında sizlere hiçbir girişimde bulunulmayacaktır. Sizin bazı kişisel özellikleriniz ve toplumsal cinsiyet rolleri ve tutumlarınıza yönelik görüşleriniz sizlere yöneltilecek olan anketlerle belirlenecektir. Anketler kısa olup 15 dakikalık sürenizi alacaktır.

Soru, Daha Fazla Bilgi ve Problemler İçin Başvurulacak Kişiler:

Gereksiniminiz olduğunuzda aşağıdaki kişi ile lütfen iletişime geçiniz.

Adı : Pınar Doğan
Görevi : Yüksek lisans öğrencisi
Telefon: 05539644134

Ek 4: Etik Kurul İzni

 <p>Doğu Akdeniz Üniversitesi "Erdem, Bilgi, Gelişim"</p>	<p>Eastern Mediterranean University "Virtus, Knowledge, Advancement"</p>	<p>Galileo Galilei Sk. / Str., 99628, Gazimağusa, KUZZEY KIBRIS / Famagusta, NORTH CYPRUS, via Mersin 10, TURKEY Tel: (+90) 392 630 1327 bayek@emu.edu.tr</p>
<p>Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu (BAYEK) / Board of Scientific Research and Publication Ethics</p>		
<p>Sayı: ETK00-2022-0250</p>	<p>16.11.2022</p>	
<p>Konu: Etik Kurulu'na Başvurunuz Hk.</p>		
<p>Sayın: Hem. Pınar Doğan</p>		
<p>Sağlık Bilimleri Fakültesi</p>		
<p>Sağlık Etik Alt Kurulu'nun 14.11.2022 tarih ve 2022/15 sayılı toplantısında incelenerek uygun bulunan, Yard. Doç. Dr. Berna Arifoğlu danışmanlığında yürüttüğünüz ve revizyon talebinde bulunduğunuz "Hemşirelerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmanız, Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylanmıştır.</p>		
<p>Çalışmalarınızda başarılar dilerim.</p>		
 <p>Prof. Dr. Yücel Vural Etik Kurulu Başkanı</p>		
<p>YV/ek.</p>		
<p>www.emu.edu.tr</p>		

Ek 5: Ölçek İzni

ÖLÇEK KULLANIM İZNI Gelen Kutusu x

pınar doğan

25 Nis 2022 13:44 (4 gün önce) ☆

Hocam merhaba ben Doğu Akdeniz Üniversitesi Psikiyatri Hemşireliğinde yüksek lisans öğrencisiyim,umarım iyisinizdir tezimde izniniz olursa ölçek formunuz...

Simge.Zeyneloglu

28 Nis 2022 16:04 (18 saat önce) ☆ ↩ ⋮

Alıcı: ben ▾

On Mon, 25 Apr 2022 13:44:46 +0300, pınar doğan wrote
> Hocam merhaba ben Doğu Akdeniz Üniversitesi Psikiyatri Hemşireliğinde
> yüksek lisans öğrencisiyim,umarım iyisinizdir tezimde izniniz olursa
> ölçek formunuzu kullanmak istiyorum iyi günler diliyorum..

Merhaba ölçeğe ilişkin bilgiler ektedir, iyi çalışmalar dilerim

Prof.Dr.Simge ZEYNELOĞLU
Gaziantep Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü
27310 Gaziantep
Tel: 0342 360 12 00- 4906

Ek 6: Kurum İzni

MERSİN ÜNİVERSİTESİ EBYB - YAZI İŞLERİ BİRİMİ
Tarih: 25/10/2022
Sayı: E-41993462-622.03-2161966

T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sağlık Araştırma ve Uygulama Hastanesi Başhekimliği
İdari İşler Birimi
Yazı İşleri Birimi

2161966

Sayı : E-41993462-622.03-2161966
Konu : Tez Çalışması – Pınar DOĞAN

25.10.2022

GENEL SEKRETERLİK MAKAMINA
(Yazı İşleri Şube Müdürlüğüne)

İlgi :18/10/2022 tarih ve 2157707 sayılı yazınız.

İlgi sayılı yazınıza istinaden Doğu Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ruh ve Sinir Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksel Lisans Programı öğrencisi Pınar DOĞAN'ın "Hemşirelerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Tutumlarının Belirlenmesi" konulu araştırma çalışması Başhekimliğimizce uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Meltem NASS DUCE
Başhekim

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 650D90B1-9079-4293-A475-1B4C3E007EA3
Adres: Mersin Üniversitesi Hastanesi - Yenişehir / Mersin
Telefon No: (324) 241 00 00 / 21066 Faks No: (324) 241 00 98
e-Posta: emrekilicaslan@mersin.edu.tr İnternet Adresi: www.mersin.edu.tr
KEP Adresi: mersinunvsag.hast@hs01kep.tr

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/mersinuni-ebys>
Ayrıntılı bilgi için: Emre KILIÇASLAN
Sürekli İşçi
Telefon No: (324) 241 00 00 / 21066

1 / 1